

VŠETKÝM POL'SKÝM OBČANOM ČESKEJ A SLOVENSKEJ NÁRODOSTI! ČLENOM A ČINITEL'OM ČESKOSLOVENSKÉJ KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI!

Fot. M. KAŚKIEWICZ

BLIŽÍ SA 30. MÁJ — DEŇ VOLIEB DO SEJMU A NÁRODNÝCH VÝBOROV. TENTO DEŇ SPOLU SO VŠETKÝMI PÓJDIME K VOLEBNÝM URNÁM A ODOVZDÁME SVOJE HLASY KANDIDÁTOM FRONTY NÁRODNEJ JEDNOTY.

Poľska ľudovodemokratická republika oslavovala pred nedávnom svoje 20.-výročie. Pri tejto príležitosti bilancovali sme výsledky uplynulých rokov, výsledky, ktoré sú výsledkami všetkých pracujúcich našej socialistickej vlasti. Každá myšlienka, každá spomienka na najbližšiu a ďalšiu minulosť našej krajiny v porovnaní so súčasnosťou ukazovali, že pod vedením našej strany a ľudovej vlády dosahovali sme z roku na rok pokrok vo všetkých oblastiach — politickej, ekonomickej a kultúrnej. Dnes je lepšie ako bolo včera, a zajtra malo by byť lepšie ako dnes. Neznamená to, že nepreživali sme fažnosti, niekedy hlboké a bolestné.

VOLEBNÁ VÝZVA ČESKOSLOVENSKÉJ KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI V POLSKU

Neznamená to, že aj dnes ešte neprejavujú sa iste fažnosti a že všetky nedostatky vyplývajúce zo zdedenej zaostalosti a nutnosti pozdvihovania krajiny z ruín, sú už odstránené, že v tomto obore nedá sa už nič zlepšiť, zdokonalie, opraviť. Takto nie je! Toto môže tvrdiť len ten, kto chce vidieť jednu stranu a nechce súhlasiť s pravdou, s jestvujúcim stavom vecí. A pravda o našej krajine, to je práve neustály rozvoj prejavujúci sa vo všetkých odvetviach života. To sú nové školy, nové domy, nové továrne. To je stále lepšie zásobovanie dedin a mest. To sú rádia a televízory, polnohospodárske stroje a elektrický prúd. To sú nové cesty a kladné pre národnohospodárstvo ovládanie prírody. To sú deti učiace sa všeobecne v školách, to je mládež na vysokých školách. To sú športové ihriská a stále sa rozvíjajúce ochotnícke kultúrne hnutie.

A PRÁVE PRETO DŇA 30. MÁJA KAŽDÝ OBČAN Z VLASTNEJ VÔLE, Z PRESVEDČENIA BUDÉ HLASOVAŤ NA KANDIDÁTOV FRONTY NÁRODNEJ JEDNOTY, NA TÝCH NAJLEPŠÍCH, ABY NADALEJ ROZVÍJALI A UPEVŇOVALI NASE VĒLÉ SPOLOČNÉ DIELO!

Voľakedy vo voľbach pred vojnou, ktoré si ešte pamätajú starší, robilo sa všetko, aby povzbudíť k hlasovaniu na svojich kandidátov. Popri najrôznejších trikoch, k arzenálu týchto propagáčnych prostriedkov patrili hlavne sluby o realizácii dôležitých záležitostí, ktoré žiadala verejná mienka. Sluby boli skutočne pekné. Ale mali jednu základnú chybú. Boli klamstvom. Nikdy ich nedodržovali. Týmto spôsobom burzoázia vždy podvádzal robotnícku triedu a pracujúcich sedliakov. V našej socialistickej skutočnosti, v zriadení v ktorom celkový pokrok riadí strana, Poľska zjednotená robotnícka strana, za úzkej spoluúčasti s inými bratskými stranami, Zjednotenou ľudovou stranou a Demokratickou stranou, v zriadení, v ktorom všetky spoločenské sily — stranici a nestraniči — sú zjednotení v Celoštátnom výbore Fronty Národnej Jednoty, významný voľebný akt má úplne odlišný charakter ako v kapitalistickom zriadení. Na všetkých stupňoch, od obci — po celu krajinu, predvádzajú sa voličom nielen voľebné programy na obdobie najbližšej kadencie, ale zároveň vyrovňávajú sa účty pred národom zo stavu realizácie voľebných programov ustanovených pri posledných voľbach. Na túto tému môže diskutovať na početných schôdzach každý, tak isto ako každý môže diskutovať o navrhovaných FJN kandidátoch na členov národných výborov a poslancov. Lebo v tomto období diskutujeme o svojom spoločnom diele, spoločne riadime sa intenciou, aby v Sejme a národných výboroch boli len najlepší ľudia. To znamená, že nie sľub bez pokrycia a hospodárskeho učtovanie označuje našu voľebnú akciu, učtovanie v ktorom je konkrétna reč o tom čo sa urobilo, aké plánujeme predsačiatia, čo je reálne možné berúc do úvahy prostriedky a sily ktorými disponujeme. Je hodno pripomenúť, že Československa kultúrna spoločnosť, ktorá je členom FJN činne sa zúčastňuje tejto celoštátnej voľbej akcie a že mnohí jej činitelia kandidujú tiež do národných výborov. Z toho titulu naši členovia a činitelia majú mimoriadne povinnosti aktívnej a masovej účasti v práciach výborov FJN. S radosťou oznamujeme, že doteraz naše miestne skupiny — členovia a činitelia dobre plnia svoje úlohy, tak ako sa patrí vlastencom a občanom.

Posledné dni mali by prebiehať v znamení zvláštneho ovzdušia napätej spoločenskej práce. A v tejto práci nech nechýba nikto z nás! Nech nechýba nikto pri iniciovani a v masovej účasti na realizácii spoločenských činov!

30. MÁJA STRETNEME SA VŠETCIA PRI VOLEBNÝCH URNÁCH A ODOVZDÁME SVOJE HLASY KANDIDÁTOM FRONTY NÁRODNEJ JEDNOTY!

Ústredný výbor

ČESKOSLOVENSKÉJ KULTÚRNEJ SPOLOČNOSTI V POLSKU

Krakov, máj 1965

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

ČERVEN — JÚN — CZERWIEC Nr 6 1965 Cena 1 zł.

Fragment prezidia plenárního zasedání OK FJN. Hovoří předseda OK FJN soudr. E. Ochab. (Foto K. Jarochowski)

VOLEBNÍ PROGRAM FRONTY NÁRODNÍ JEDNOTY JEDNOHLASNĚ SCHVÁLEN NA PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍ OK FJN • EDWARD OCHAB — PŘEDSEDOU CELOSTÁTNÍHO VÝBORU FJN

29. dubna ve sloupové síni předsednictví vlády ve Varšavě se konalo plenární zasedání celostátního výboru Fronty Národní Jednoty. Zúčastnění učili památku soudr. A. Zawadzkiego. Referát přednesl soudr. E. Ochab. Široké diskuse, týkající se návrhu volebního programu se zúčastnili — za KC PZPR soudr. R. Strzelecki, za NK ZSL Cz. Wycech a za CK SD St. Kulczyński. Diskutanti plně souhlasili s navrženým programem. Zúčastnění schválili také rezoluci odsuzující ozbrojenou intervenci USA v Jižním Vietnamu.

Fragment zasedací síně. Mezi členy OK FJN sedí zleva: člen státní rady J. Dąb-Kociol, šéfredaktor „Zivotu“ A. Chalupec, tajemník WK PZPR St. Kociołek, předseda prezidia varsavského národního výboru J. Zarzycki. (Foto K. Jarochowski)

PROGRAM CELÉHO

NÁRODA

Celostátní výbor Fronty Národní Jednoty nám předložil volební program. Za čtyři týdny, v neděli 30. května, zvolíme všeobecným hlasováním zástupce do Sejmu a národních výborů a tím projevíme svůj poměr k tomuto programu a současně k celému pracovnímu výsledku lidové vlády za uplynulé dvacetiletí. Pracovní program pro budoucnost vyrůstá ze souhrnu našich úspěchů v předcházejících letech.

Připomeňme si situaci země z ledna 1947, z údobi, v němž jsme poprvé volili v osvobozeném Polsku poslance do Sejmu. Jak vylíželo tehdy hlavní město, jak se žilo v Gdaňsku, Vratislavě, ve Stětině; čím byla tehdy polská vesnice, jak jsme se odivili, co stálo v našich čtyřech stěnách a kolik z nás mělo tyto stěny celé. Rozhlédněme se okolo sebe, pokusme se o bilanci změn, které nastoupily v našem okolí, ve městě, v továrně, ve vesnici, v bytě. Nebo ještě jinak: vezměme si poslední léta a spočítejme si, co přibyla na naší ulici, v naší vesnici, v našem bytě. Ačkoliv každý z nás má nepochybně důvody k náruku, zeptejme se sami sebe, zda bychom se chtěli vrátit do podmínek už ne roku 1947, ale rekněme 1961.

Učet, ať už v rámci celého státu, nebo pouze jedné rodiny

umožňuje tvůrcům nového volebního programu, aby se s hrdě zdviženým čelem ucházeli o mandát důvěry národa a jeho plnou podporu.

Generalní rámec volebního programu určily směrnice IV. sjezdu Polské sjednocené dělnické strany a dále kongres ZSL a SD. Podrobná náplň, již tento rámec bude vyplněn, je dílem výboru Fronty Národní Jednoty, jejich hospodářského programu sociálně-kulturního vývoje toho kterého vojvodství, okresu, města a obce, je výsledkem iniciativy, hospodářnosti a nápadu širokého okruhu činitelů-straníků i nestraníků, členů národních výborů, závodních samospráv, družstevnictví, společenských organizací, organizací mládežnických, prostě všech aktivistů Fronty Národní Jednoty.

Tyto programy vznikly jako výslednice mnoha diskusí, analýz, prací plánovačů. Jejich průvodní myšlenkou je maximální využití možností ekonomického růstu a technického pokroku, uhranění stále nových, náročnějších potřeb národa a celého národního hospodářství.

Volební program, který nám byl předložen Celostátním výborem Fronty Národní Jednoty se opírá o předpoklady nového pětiletého plánu, k jehož realizaci přistoupíme v příštím roce. Hlav-

ní směry jednotlivých mnohaletních plánů kreslí výmluvnou charakteristikou vývojových etap našeho státu. Takož od tříletého plánu znovuvýstavby, období šestiletého plánu výstavby základů socialismu — zprůmyslnění, a dále plány vyrovnaný front a dalšího rozvoje přecházíme do pětiletky kvality a modernizace výroby, pětiletky strojního a chemického průmyslu, intenzifikace zemědělství a ofenzivy na export. Bude to současně pětiletka mladého pokolení lidového Polska, toho pokolení, které nepoznalo nezaměstnanost, ekonomickou stagnaci, omezené možnosti vzdělání, sociální rozdíly a všechna další neštěstí, která byla údlem staršího pokolení v době buržoazie.

S otcí a matkami se postaví k práci synové a dcery. Silou svých mozků a svalů budou stavět nová poschodi budovy, kterou jsme my zdvihali z ruín.

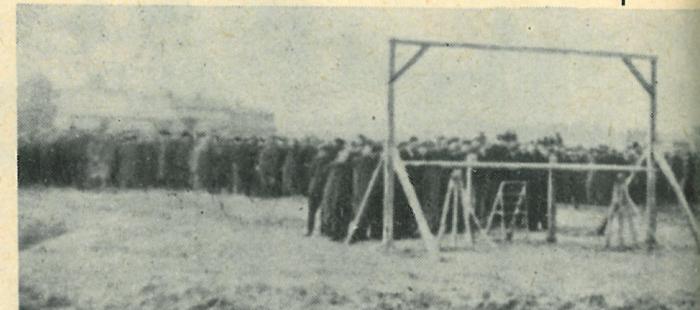
Program Fronty Národní Jednoty je programem, který konsoliduje všechny, kdož touží po tom, aby se Polsko rozvíjelo ještě rychleji, aby bylo stále bohatší, aby bylo zemí obyvatel jistých svým zítřkem.

Odevzdání hlasu na kandidáty Fronty Národní Jednoty provedeme svůj vlastenecký cit, bude me manifestovat jednotnou vůli budovat socialismus.

PŘIPOMÍNÁME A VARUJEME

Naší redakci se podařilo získat dokumentární a přitom neobvykle výmluvné snímky. Vidíme na nich jednu z mnohých tragedií dní okupace. Vidíme celou hrázu této tragedie: nejen oběti, ale také katy. Událost se odehrála v Zelowě v roce 1942. Němečtí fašisti veřejně oběsili 10 zelowských Židů. Je záhadno připomenout tuto událost právě v této chvíli, když různé zpátečnické síly NSR se snaží učinit vše, aby byla nalezena právní základna pro předávnění zločinu těchto fašistických katů.

Každý čestný člověk, bez ohledu na přesvědčení a náboženské vyznání nenašel nic, co by ospravedlnovalo kohokoliv ze zločinu proti lidskosti. Abych došli k tomuto názoru, nemusíme být očitými svědky zločinu (snímek č. 1), tak jak obyvatelé Zelowa, kteří byli násilím sehnáni na místo popravy. Postačí sama skutečnost, že takový zločin byl proveden.

Bohužel, v celé NSR a v některých jiných státech např. v Jižní Americe, fašističtí zločinci žijí svobodně. Prodloužení promlčení válečných zločinů NSR o pouhých několik let není nic jiného, než ochrana ukryvajících se hitlerovec.

A proto veřejně miní celého světa protestuje proti tomuto rozhodnutí vládních kruhů NSR a je v právu, když žádá, aby nebyly promlčeny zločiny proti lidskosti.

V pravou chvíli tedy připomínáme jeden z mnoha hitlerovských zločinů. Zahleďte se dobré na autory zelowské vraždy. Amtshauptmann Bełchatowa J. Tralmer, Amtshauptmann Zelowa, známý kat zelowských občanů Berger, a velitel policie v Zelowě (název č. 2). Hle, v první řadě

Polizeikomissar Ross z Bełchatowa a dále jiní příslušníci německé policie (snímek č. 3). Klidně a s úsměvem očekávají na smrt svých obětí (snímek č. 4). Dodnes žijí v Zelowě lidé, kteří byli svědky této tragedie. Žijí, pamatují a připojují se k protestům proti promlčení hitlerovských zločinů.

KEDYSI

VYHÁNALO

DNES

PRIŤAHUJE

Biedne a kamenité polička Podhala zmenšovali sa z otca na syna. Napriek tomu, že vytlačovali veľa potu stále obťažnejšie mohli vyživiť početnú rodinu. Na Podhali je treba mať dodatočnú prácu, aby sa mohlo dokladat do gazdovstva. Nowy Targ so svojimi mizernými domčekmi a úplným nedostatom priemyslu nemohol dať ľudom prácu. Emigrovanie bolo nutnosťou. Cestovali ľudia do Ameriky, do Československa a ešte dávnejšie do Maďarska a iné. Dnes je len mälo rodin na podhalanských dedinach, ktoré by nemali príbuzného na emigráciu.

Keď roku 1935 rozšírila sa zpráva, že buďde zahajená práca v továrnach — obuvníckom kombináte, zo vzdialých dediniek tiahli obyvatelia do Nowego Targu, chytali prichádzajúcu príležitosť. Začala sa skoro nová éra pre mesto a podhalanských dediniek, ktoré zvykne sa menovať hospodárskou aktivizáciou terénu.

Odtedy uplynulo 10 rokov. Uprostred lesovej stojí moderné výrobné hale, ktoré dali zamestnanie tisícom ľudí poväčšine z podhalanských dediniek — tiež z Oravy a Spiša. Na nádraží — Nowy Targ Fabryczny, každodenne privážajú ich vlaky, novovybudovanou cestou so žiarivkovým osvetlením, ktorá vedie k branám továrne — privážajú ich autobusy kombinátu a PKS.

Z ročného mzdrového fondu kombinátu, ktorý čini súčasne 120 mil. zl., a má zvyšujúce sa tendencie, väčšia časť prichádza na dedinky okresu, v tom tiež na Oravu a Spiš. Tých niekoľko miliónov mesačne podhalanská dedina prijala ako životodarnú injekciu. To nie je len nové rádio alebo šaty v Podhalanskej rodine. To je tiež účasť v elektrifikácii dediny a motorky,

bicykle a obnovené obytné domy, to je konkrétna pomoc v celom hospodárstve.

Mnohým obyvateľom Podhala kombinát zmenil osud na lepší, nemohol ho však zmeniť ešte tam, kde nie je železnica, kam nepriehádzajú autobusy. Ľudia ešte stále potrebujú zárobky — dopĺňanie toho, čo dáva gazdovstvo. Na Orave, na Spiši a v iných dedinkach okresu. Preto vytvárajú sa nové, širšie možnosti získania práce. Nákladom skoro 212 mil. zl. boli vybudované v súčasnej päťročnici nové výrobné závody. Najdôležitejšie z nich to: závody odevného družstva, výrobné závody „Gorce“, závody záhradníckeho družstva, výrobna betónu, a iné.

Uvažuje sa tiež o stavbe fíliáky kombinátu na Orave — nákladom asi 10 mil. zl. Diskutujú sa tiež iné návrhy — pre iné oblasti okresu.

Bez prehľadania dá sa povedať, že to všetko čo sa už urobilo a čo má k realizácii volebný program FJN na roky 1966—1970, má stále väčší vplyv na spoločenské a ekonomickej zmeny v novotarskom okrese a pre budbenú spoločenskú iniciatívu má pole pôsobnosti. Hospodársky aktív mobiližuje vlastné prostriedky a spoločenský čin, vyhľadáva najekonomickejšie formy realizácie potrieb mesta a podhalanských dediniek.

Metamorfóza úbohého mestečka na priesmykne stredisko spôsobila stavbu obytnej, obchodnej, dopravnej a kultúrnej základne pre posádku kombinátu, pre služby mesta a potreby okresu. Predovšetkým vznikajú nové obytné sídliská, nové zavodné školy a jasle pri závode, robotnické hotely. Nové obchody a farebné vyvesné tabuľy, na strechach domov televízne antény

na a na námestí žiarivkové osvetlenie. Niektoré ulice majú nový povrch, obdrží ju tiež — naprieč svojou názvou doteraz zanebaná — Aleja Tisícročia. Na mieste kde voľnako bolo trhovisko — známe „ciuchy“ a susedia s ním budovy, bolo zariadené detské ihrisko.

Nowy Targ stal sa tiež značným športovým strediskom. Pred rokmi živoriace športové kluby začali rastnúť, príťahovať mládež z podhalanských dediniek a môžu sa teraz pochváliť výsledkami v celoštátnom merítiku. Nákladom veľa miliónov zlatých bolo vybudované umelé kúzisko s čapkovým systémom zmrazovania. Na jeho tribunách je miesto pre 6. tisíc divákov. Vedľa nachádza sa administratívna budova a hotelček pre 40. osôb.

A keď spomenieme ešte krytú športovú halu a najma športovo-školeniu činnosť Tatranského aeroklubu — ktorý vznikol po poslednej vojne budeme mať obraz športového strediska v Nowom Targu.

Veľa tiež bolo urobené v Nowym Targu v obore komunálnych zariadení. V poslednej kadencii bol odovzdaný do užívania vodovod, ktorého náklady činili 35 mil. zl. Nákladom asi 8 mil. zl. bola ukončená stavba kanalizácie. Bola započatá stavba čistiarni odtokových kanálov, prevedené generálne opravy niektorých ulíc, rozvíja sa forma druhového bytového výstavby. Návrhy minulej kadencie v obore stavby nových bytov budú prekročené. Tento rok bude odovzdaná do užívania 5.368 nová izba v okrese. Volebný program predvíva vybudovanie v rokoch 1966—70 5.233 izby v mestskom stavebnictve, na ktoré sa určuje skoro 203 mil. zl. Okrem toho budú zvýšené uvery na druhové bytové stavebnictvo a na individuálne stavebnictvo.

Schválený prezídium WRN celkový perspektívny plán obhospodarenia mesta predvída, že roku 1980 malo by dosiahnuť počet 30. tisíc obyvateľov, popričom výstavba zahrnie terén medzi cestou Krakov — Zakopane a obidvoma Dunajcami. Medzi investičnými požiadavkami na prvý miesto vybíjajú sa tie spojené s rozvojom turistiky a so školstvom, najmä rozbudovanie turisticko-rekreáčnych zariadení na Košařicu ako napr.: hotely, campingi, rekreáčne domovy atď. Stavba parkovišť, benzínových pump, nového nádražia PKS, modernizáciu železničného nádražia ako aj obklopenie mesta tranzitovou diaľnicou tzv. obvodnou. Medzi projektovanými investíciami na poprednom mieste je tiež pošrenie nemocnice, stavba domu kultúry, kina, pošty, jatiek, trhoviska a obchodných skladov.

Len samé klady? Určite nie. Ak si mesto pozeráme zblíza pozorujeme ešte veľa zanedbaní a krikľavých pozostatkov „starého“. Nedaleko blokov moderného sídliska, zanedbané domy na spadnutie, moderný obchod a hned vedľa výklad hnusného súkromného gýmu alebo pseudo ľudových výrobkov, nedaleko novej automobilovej opravovne volajaké chýliace sa k úpadku komárky predstierajúce autodielne a popri trávnikoch a kvetinových hriadiach na námestí neupratané pozostatky kameňov z dlažby. Sú to pozostatky, ktorých odstránenie vyžaduje si čas viac starostlivosti mestských gazdov a samotných Novotarčanov, ale aj metly na upratovanie už dnes. Jedno je však isté — základný smer rozvoja mesta je správny. Nowy Targ stále viac stáva sa skutočným centrom nielen administratívnym svojho okresu.

RYBA

ZE VZDÁLENÝCH MÓR

Štětín, jaro 1965. Okolo kráľovského zámku se z jednej strany rozložily měšťanské domy starého města a z druhé, trochu niž, kolébají se na vlnách lodě. Velké přístavní město, vzkříšené z ruin a spálení velkým násilím našich obyvatel, tepe rytmem dalšího rozvoje a výstavby. Plány a zámery charakterizuje široká míra naší doby a perspektivy jsou přízivní. Po návratu utíká skupina dětí. Brzy dorostou, a vymění školní aktovky za náradí svého povolání a mnohé z nich — možná — oblékne námořnický stejnokroj.

Lidé v námořnických stejnokrojích, pocházejí z tohoto města, toulají se dnes po mořích a oceánech, pod polskou námořní vlajkou přistávají u nejvzdálenějších pobřeží naši zeměkoule. Avšak ne všechni sdílejí typický osud námořníka — vyplování na moře, vytýčení mořské cesty a vždy využívaný návrat. Při příležitosti Svátku moře chceme napsat také o těch námořnících, kteří opouštějí naše pobřeží pro rybu z dalekých moří.

Těžká a specifická je práce dalekomořského rybáře. Musí dokonale ovládat plnou plavbu a také podrobně zvládnout techniku lovení ryb, používat moderní přístroje při lovení na vzbouřených vlnách. Na severním nebo jiném moři není však dalekomořský rybář osamocen. Spoluji ho s vlastní nejenom vzpomínky na blízké a rádióvé vlny, ale také zvláštní námořní jednotky čili lodě-základny. Lodě základny, řízené podnikem „Dalekomorské bazy rybácké“ který se nachází ve Štětíně, jsou pro lovci rybáře jakoby kousek materiálu přístavu. Základny, které plují v okolí loviště a loučí rybářské lodě s mateřským přístavem, plní mnoho nejrůznějších úkonů, důležitých po stránce ekonomické a i jiné, např. kulturní.

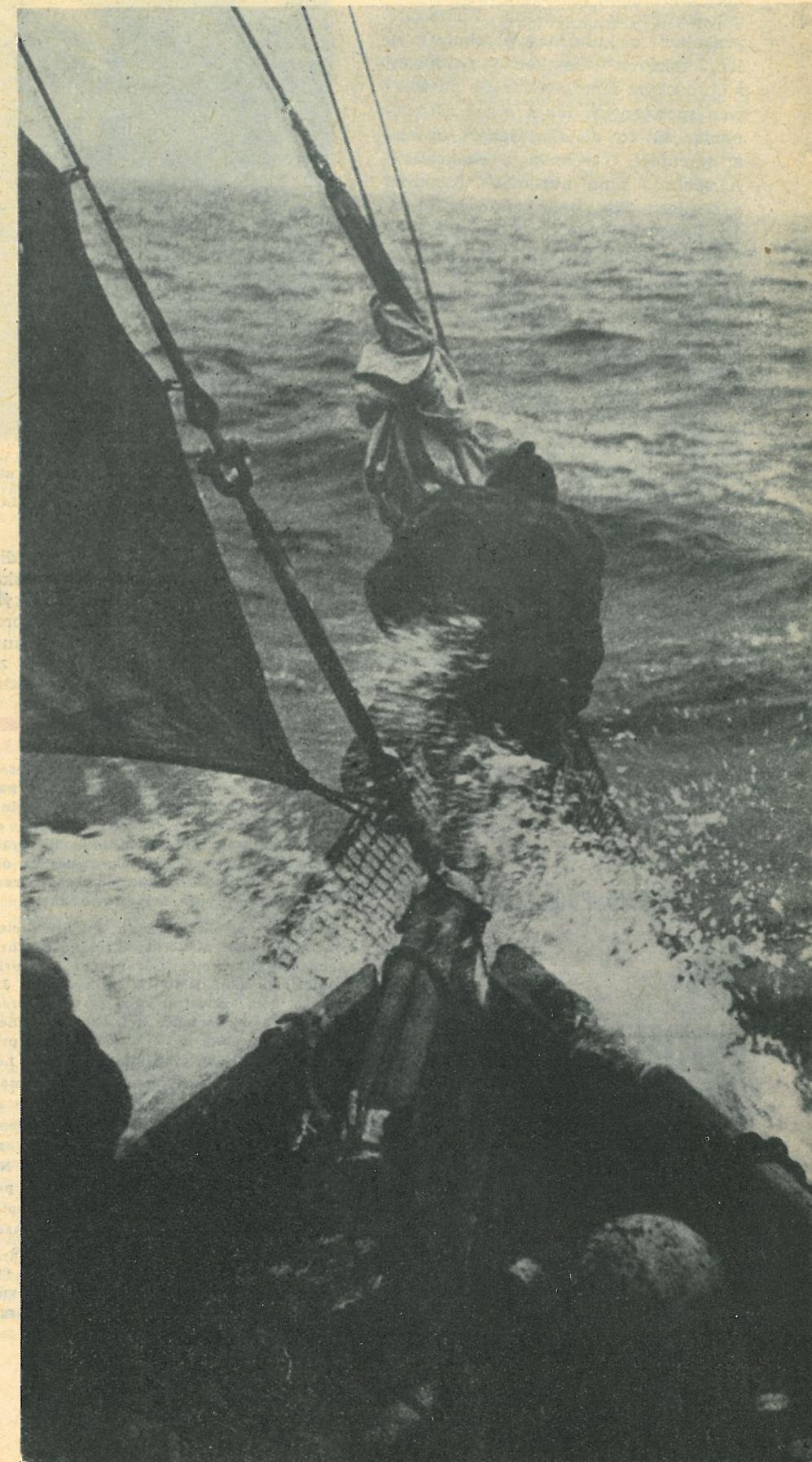
Představme si lod kolosa. Kolosa, poněvadž se do něho vešlo 30 tisíc kusů sudů, 1.800 t tekutých pohonných hmot, 2.100 t vody, 7.000 t uhlí, 30.000 t potravinových porcí. Kromě toho má lod základna pro svou vlastní posádku a posádky rybářských lodí biograf, klubovnu s čítárnou, koupelny, prádelnu, holírnu, kantinu normální a devizovou a nemocnici.

Prostě, je to malé plující město, takové štětínské vyslanectví. Tato všechna zařízení fungují, kolébají se na vlnách a jejich pracovní doba trvá bez přestávky, bez inventury, celý den a celou noc. Pracuje celá posádka lodě-základny, čítající přes 200 osob.

V polském dalekomořském rybářství plují dvě lodě-základny s/s KASZUBY a s/s PUŁASKI. Exploatační údaje těchto lodí trvají ve skutečnosti od května do prosince každého roku. Tyto dvě lodě-základny nestačí pro naše možnosti dalekomořských výlovů. Proto musíme dnes — ve špičkovém období, které připadá na III. čtyřletí, vynajímat dopravní lodě zahraničních rejdů. Avšak nejbližší pětiletý plán předpokládá na tomto úseku významné změny. Naše úlovky, které za poslední desítiletí vzrostly dvaapůlkrát se během nejbližších pěti let ještě zdvojnásobí. Kromě v Baltickém a Severním moři budeme pod naší námořní vlajkou lovit v nových lovištích Atlantického oceánu, oblasti Grónska, Labradoru, Newfoundlandie, Angoly a jiných. Naši rybáři zde naleznou přeružné druhy ryb se značnou konzumní hodnotou. Abychom mohli uskutečnit tyto plány, musí se naše rybářská flotila rozrůstat. Je zaplánovaná stavba tří moderních lodí — základen typu B-67 a dále začlenění do počtu rybářské flotily dvou lodí chladiren. Koncem 1970 budeme mít 15 motorových traulerů, 46 traulerů — mražíren, 29 traulerů zpracovávajících úlovec. Ještě rychleji se bude rozvíjet naše dalekomořská rybářská flotila v následujících letech.

Když zapojíme kousek sledu kališkem vodky, ani si neuvědomujeme, jakou cestou se tato pochoutka dostala na naš stůl. Kolik mámáhá si vyžádal ulovení této ryby, kolik rukou a technických nápadů spolupracovalo, jaká nebezpečí byla prožívána na moři, na moři, které je sice štědré, ale doveče být i zlé a často pochlívá své oběti. Avšak mořský živel se podrobuje těm, kdož milují práci na moři. Zapamatujme si, že mezi ně náleží také dalekomořští rybáři.

MARIAN BRZOZA

L'UDIA VEL'KEJ OBETAVOSTI

V súvislosti s Dňom zaslúženého kultúrneho činiteľa obdržali sme materiál od súdr. Henryki Mossakowskej — Mazany z ministerstva kultúry a umenia, depar-tamentu kultúrno-osvetovej práce a knižnice. Sme radí, že vraví tiež o vyznamenaných aktivistoch ČSKS, a najmä o ľuďoch, ktorí obdržali odznak zaslúženého kultúrneho činiteľa. Pri tejto príležitosti srdcne blahoprajeme: nielen A. Bryji, A. Chalupcovi a V. Tomešovi k titulu ZKČ ale tiež všetkým kultúrno-osvetovým činiteľom ČSKS.

Redakcia

Najzákladnejším a rozhodujúcim činiteľom rozvoja kultúrneho života je vždy spoločensko-kultúrny činiteľ. Všetky zmeny spoločensko-hospodárske a kultúrno-výchovne, ktoré majú miesto v našej krajine neboli by možné, ak by sa opierali len na práci ľudí s pracovnými úvázkami. Aby sa dosiahli tak kladné výsledky bola potrebná aktívna pôsobnosť mnohých ľudí. Na šťastie nechýbajú nám takýto ľudia a stále prichádzajú noví. Nie je to cudné, že pojem „činiteľ“ má jednoduchý pôvod. Označuje človeka činného, aktívneho pôsobiaceho a nie pasívne očakávajúceho na zmeny a udalosti, ktoré by mali prebiehať v jeho prostredí.

Na všeobecne známe u nás pomenovanie kultúrneho činiteľa správne si zaslúžia, tak zamestnanci na plnom pracovnom úvázku — to znamená knihovníci, vedúci klubovní a klubov, publicisti atď. Ale aj ľudia iných povolaní. Ti, ktorí popri svojom normálnom zamestnaní zaoberejú sa spoločensko-kultúrnou činnosťou. Námezdne pracujúci v kultúrnej pôsobnosti sú len mizivou čiastkou v porovnaní s obrovským množstvom osôb pôsobiačich spoločenský. Majú rôzne zamestnania, sú to učitelia, lekári, lesníci a ogrodníci, technici a ekonomisti. A spolu s nimi uvedomeli robotníci a sedliaci. Títo ľudia vidia kultúrny život v úzkej súvislosti so spoločenskými a hospodárskymi zmenami svojho strediska. Sami chcú žiť lepšie a pomáhajú iným. A tato myšlienka je dominujúca v ich pôsobnosti. Práve na nich opiera sa kultúrno-osvetová činnosť a s nimi sú spojené naše perspektívy.

Aký veľký význam v živote našej krajiny má kultúrno-osvetová pôsobnosť práve takto videná a realizovaná, svedčí fakt ustanovenia Dňa kultúrneho činiteľa. Tento rok Deň kultúrneho činiteľa 16. mája, oslavovali sme po štvrtýkrát — na dedinach, v mestečkach a vo veľkých mestach. Dni osvety knihy a tlače sú mimoriadne príležitosťou pre zväčšenie pocitu spoločenskej činnosti, koncentrovanie pozornosti na záležitosti zovšeobecne-

nia kultúry a osvety, na stvárvananie určitých kultúrnych zvykov, vytváranie ovzdušia priaznivého pre zväčšenie radov spoločenských kultúrnych činiteľov.

Preto Deň kultúrneho činiteľa je príležitosťou pre ukazanie veľkej úlohy kultúrno-osvetového aktív

ľudí spoločenský angažovaných, z radov pracujúcej inteligencie v závode i na dedine a tiež spomedzi robotníkov a rolníkov. Oslavy Dňa kultúrneho činiteľa sú priaznivou príležitosťou pre dosiahnutie tohto cieľa. A práve na to som chcela upozorniť.

Každý rok s príležitosťou Dňa kultúrneho činiteľa zástupcovia najvyšších stranických a vládnych orgánov prijímajú v Belvedéri skupinu činiteľov vyznamenaných štátными vyznamenaniami. Mimoriadne vysoko hodnoteným vyznamenáním medzi kultúrnymi činiteľmi je tiež ustanovený vládou Poľskej Ludovodemokratickej republiky — odznak zaslúženého kultúrneho činiteľa. Tento rok bude priznaný po treći krát najvýznamnejším činiteľom z celej krajiny. Medzi zaslúženými kultúrnymi činiteľmi nachádza sa tiež aktív Československej kultúrnej spoločnosti reprezentujúci dedinu, mestečko a ústredných činiteľov. Cítim sa

Všetci poznáme tradície bubenika na území Spiša a Oravy. Všetkým dáva na známosť správy. Náša fotografia na str. 1 ukazuje bubenika z Niedzicy, okr. Nowy Targ FRANTIŠKA KAŠICKÉHO, ktorý práve oslavuje 30. výročie svojej pôsobnosti. Hore vidíme šéfredaktora „Života“ A. CHALUPCA — s. F. Kašickým, ktorému pri príležitosti jubilea srdcne blahoželáme.

v rozvoji kultúry svojho prostredia. V zdôraznení vysokej spoločenskej hodnosti, vyslovenia uznania všetkým činiteľom. V stálej snahе po prehľbení kultúrnej revolúcie je nutné pre kultúrno-osvetovú prácu získať a opierať sa o stále širší aktív

mimoriadne poctená tým, že môžem o tomto písat nakoľko vyznamenaných činiteľov poznam už roky z ich aktívnej kultúrno-výchovnej práci, veľkej obetavosti a energie. Stretávam sa s nimi nielen na konferenciách, poradách či seminároch, ale predovšetkým

v činnej kultúrnej pôsobnosti všedného dňa.

Minister kultúry a umenia vyznamenáva odznakom zaslúženého kultúrneho činiteľa vynikajúci aktív Československej kultúrnej spoločnosti mal na zreteli ich zásluhu a výsledky v obore zovšeobecňovania kultúry. Odznak obdržali:

ADAM CHALUPEC — šéfredaktor „Života“. Patrí k poprednému aktívnu, je jedným zo zakladateľov Spoločnosti a celý čas plní zodpovedné spoločenské funkcie. Mimoriadne zásluhu má v obore patričného stvárnenia spoločenského kultúrneho hnutia medzi slovenskou a českou menšinou, v súlade so smermi našej kultúrnej politiky. Vďaka svojej neobvyklej aktívite a citlivosti na spoločenské problémy zoskupil okolo seba členov Spoločnosti a teší sa ich veľkou úctou. Slúži im rádom a pomocou nešetriac čas ani sily. Rozvoj kultúrneho života na Spiši a Orave je tiež vo veľkej miere osobou zaslúžhou A. Chalupca. Vďaka nemu kultúrny život mnohých dedinských stredisiek dosiahol vyššiu úroveň v hospodárskej, spoločenskej a kultúrnej oblasti.

VILÉM TOMES — pôsobí medzi českou menšinou v Zelove (łódzke vojvodstvo). Už roky organizuje spoločensko-kultúrny život tejto menšiny a celého mestečka. Vďaka jeho aktívite a systematickej práci toto stredisko môže sa pochváliť veľkými úspechmi v oblasti kultúrno-osvetového života.

AUGYSTYN BRYJA — rolník z Łapsz Wyżnych, má veľké zásluhy v rozvoji kultúrneho života svojej dediny ako aj iných obcí na území Spiša. Vyznamenáva sa veľkou aktivitou a obetavosťou kultúrno-výchovnej práci. Vďaka jeho iniciatíve a vytrvalosti minulý rok bola ukončená v spoločenskom číne stavba Eudového domu kultúry.

Horeuvedení činitelia sú tými najlepšími z najlepších, ktorých v teréne je oveľa viac. Nie vždy ich pozorujú miestne národné výbory, ale dúfam, že v budúcich rokoch bude ich oveľa viac na listine vyznamenaných štátными vyznameniami ako aj odznakom Zaslúženého kultúrneho činiteľa. Takéto vyznamenanie je vysokým a zaslúženým hodnotením.

Avšak najvyšším vyznamenaním pre každého činiteľa je uznanie jeho každodennej práce v jeho stredisku, medzi ľuďmi pre ktorých pôsobí a ním samými. Preto nech nechýbajú slová vďakys pre každého činiteľa na Deň kultúrneho činiteľa a každý všedený deň ich spoločenskej námahy.

Henryka Mossakowska-Mazany

Z VOLEBNÉHO PROGRAMU FJN

NA
PODHALANSKÝCH
CESTACH

Novotarský okres je najväčším okresom vojvodstva a súčasne bol hospodársky najzaostalejším s mimoriadne slabo rozvinutou sieťou dopravy. Úplné odrezanie od sveta, nedostatok možnosti nájdenia práce v okrese, malý počet škôl, anemická obchodná siet atď. — to je obraz Oravy a Spiša spred dvoch desiatkov rokov.

Dobre si pamätam jednu z mojich ciest na Oravu pred niekoľkými rokmi. Cestoval som do Zubrzycy Górnnej na motorke a mal som silnú BMW. Cesta vedúca z Jablonky bola vo veľmi zlom stave. Nepredpokladal som, že môže byť ešte neshodnejšia. Stačil prudký dažď v noci, aby ju premenil na hlinené prepadliny a pasce. Len s tažkostami pri návrate zdolala ich moja motorka. Prišiel som ňou však už len do Jablonky. A ďalej? Ďalej samozrejme tiež, ale tentokrát spolu s motorkou na nákladku ktorú som náhodou stretol. Nič zvláštné sa nestalo, taka obyčajna príhoda na vtedajšej ceste. Jednoducho spiekoval povolili na početných prepadlinach a doloch. A nakoľko v Jablonke nebola — presnešie podnes nie je, čo je hodno odporúčať na uváženie GRN — opravovňa, pomoc musel som hľadať až v Nowom Targu.

S cestovaním do spišských dediniek nevypadalo to lepšie. Napríklad do Niedzice bolo možné dojsť len peši alebo na voze, ktorý ste stretli, a keď ste mali viac peniazí mohli ste prísť švihačky czorsztynskou drožkou.

Poľské roky priniesli novotarským dedinkám určite kladné zmeny, ktoré neopomnuli ani spišské a oravské cesty — drožky nahradili autobusy. Súčasne z Jablonky do Zubrzycy vinie sa asfaltová stuha cesty. Cesta ide aj do Piekielnika, Czarnego Duńajca a ďalej do Nowego Targu. Odtiaľ do Czorsztyna a Niedzice, do jedných a druhých Łapsz a cez Bialku do Bukowiny atď. Boli opravené a zmodernizované mnohé cesty a ešte iné sú v prestavbe alebo vo výstavbe. PKS v Nowom Targu otvorila nové linky pre osobnu a nákladnú dopravu do početných dediniek Oravy a Spiša. To neznamená, že do všetkých, ale do mnohých. A nové cesty a prestavba starých, to sú tiež početné na tomto území nové mosty, regulovanie potokov a odvodňujúcich priekop atď. Príkladom dalo by sa násobiť aj viac, ale nie o to sa jedná. Jednoducho dobre je si niekedy uvedomiť, že súčasne len do málo dedín na Orave a Spiši neprihľadza ešte autobusom.

Je nesporné, že k týmto výsledkom vo veľkej miere pričinili sa tiež samotní obyvatelia svojou masovou účasťou v spoločenských činoch, ktorých hodnota rýchlym tempom stúpa rok ročne. Ešte v roku 1960 hodnota novotarských spoločenských činov činila len 12 miliónov zlatých, a už v roku 1961 — 21 miliónov zlatých. Samozrejme sú tu vynikajúce dedinky ako napr.: Lipnice, Nowa Biala, Niedzica, Krempachy, a ďalšie iné, ale sú aj dedinky, ktoré podceňujú ešte význam spoločnej práce pre vlastné dobro ako napr. Podwilk na Orave.

Táto veľká účasť obyvateľov novotarského okresu v spoločenských činoch v značnej miere určuje uspokojenie plných lokálnych potrieb a to nielen pri výstavbe cest, ale tiež pri stavbe škôl, mostov, vodovodov, remíz a mnohých iných požiadaviek. Prináša spoločné zisky: obciam, okresu a osobne obyvateľom týchto terénov.

V obore cest veľa bolo doteraz v okrese urobené, ale nemá sú ešte požiadavky a nie všade na Oravu a Spiš prichádzajú PKS. Preto účasť obyvateľov všetkých obcí v spoločenských práciach mala by byť ešte väčšia. Ako príklad zoberme hoci len Kacwin. Tak ako pred rokmi do Niedzice ešte dnes tam nemôžete cestovať autobusom. Je

JEDEN TOR – JEDEN CEL

Augustyn Bryja z Łapsz Wyżnych — Zaslúžený kultúrný činiteľ

VÍLEM TOMEŠ zo Zelova — Zaslúžený kultúrný činiteľ.

pravdou, že už dôvno prebudováva sa cesta na úseku Niedzica — Kacwin, ale — napriek mnohým sľubom obecného aktívnu — práce akosi pokušavajú. Je hodno aj túto záležitosť prejednať v hospodárskom útovovaní, ktoré sa prevádzka práve teraz pri ustalovaní voľebných programov FJN v obciach.

Pomaly tiež postupujú práce na moste cez Bialku medzi Dębnem a Frydmanom. Domnievame sa však, že po našich posledných intervenciah aj v GRN v Harkovej vznikne konkrétny návrh pohnutia práce z miesta za spoluúčasť obyvateľov a mestného Urbaru. Nie menšie sú tiež požiadavky prihlásené obyvateľmi Trybsza, Czarnej Góry, Podszkla, Podsarnia alebo Łapszanki či Rzepisk ako aj inými novotarskými dedinkami. Predložený obyvateľom okresu voľebný program Fronty Národnej Jednoty nerieši ešte všetky boňáčky a starosti spojené s cestami. Ešte v niektorých dedinách zostané tŕne, ktoré je treba odstrániť v nasledujúcich rokoch, čo vôbec neznamená, že tieto potreby okres nevidí, že na ne zabúda — ale tento program tvorí sa v opretí konkrétné možnosti a rieši sa v ňom najpilnejšie potreby, ustanuje postupné odstraňovanie prevzatých pozostatkov obrovskej zaostalosti.

REDAKCJA: Podstawową działalnośćą Towarzystw Narodowościowych jest oddziaływanie kulturalne na środowisko. W jakim stopniu to zadanie jest realizowane? Chodzi zarówno o osiągnięcia jak i braki. W szczególności interesuje nas ocena Czechosłowackiego Stowarzyszenia Kulturalnego. Oto pierwsze pytanie, które zadajemy tow. C. KAŁUŻNEMU, Dyrektorowi Dep. Pracy Kult. — Oświat. i Bibliotek Min. Kultury i Sztuki.

Dyr. KAŁUŻNY: Nie sądzę, aby należało tutaj posługiwać się szeregiem liczb i wskaźników. Zwłaszcza, że żadna statystyka nie jest w stanie pokazać ogromnego trudu i poświęcenia działaczy, ani wydobyć procesy zachodzące w postawach ludzi. A oto właśnie najbardziej chodzi. O aktywne, społeczne zaangażowanie się ludzi w kształtowanie własnej przyszłości i perspektywy całego kraju. W tej dziedzinie postęp jest znaczny i widoczny we wszystkich stowarzyszeniach, w tym również i w Czechosłowackim Stowarzyszeniu Kulturalnym. Gdybym zaś miał zwrócić uwagę aktywu Stowarzyszenia na pewne niedomogi, to wydaje się, że osiąga współpraca z takimi organizacjami jak Kołka Rolnicze, TWP, Towarzystwo Szkół Świeckich — zwłaszcza w zakresie szeroko pomyślnej pracy oświatowo-wychowawczej, czytelniczej, oświaty rolniczej i sanitarnej. W każdym bądź razie znaczenie wiedzy wzrasta nieproporcjonalnie i z każdym dniem, stąd konieczność koncentrowania uwagi na tym zagadnieniu. Drugi ważki problem to praca kulturalno-wychowawcza z młodzieżą (ścisłejsza więź z ZMW i ZMS) i dziećmi szkolnymi (ZHP!). Więcej dbałości trzeba również wykazywać o repertuar amatorskich zespołów artystycznych, w czym mogą pomóc domy kultury.

REDAKCJA: Ministerstwo Kultury i Sztuki zabezpiecza centralne potrzeby Towarzystw Narodowościowych, szczególnie w zakresie pomocy insruckażowej dla działaczy (seminaria, narady, wystawy poglądowe, przeglądy zespołów itp.). Jakie rezultaty daje ta praca? Czy wykształcił się nowy typ działacza kulturalnego działającego w środowisku narodowościowym? W każdym razie — jakiego to rodzaju działacze winent być, oczywiście w najlepšom wzorcu?

Dyr. KAŁUŻNY: Z perspektywy lat ocentów, že nasze spotkania sú nadzwyczajne płodne. Przyczyńają się do zgodnej współpracy działaczy mniejszości narodowościowych i placówek kulturalno-kształcących rad narodowych. Pobudzają do refleksji. Dostarczają okazji do porównań, studiowania interesujących doświadczeń, zachęcają do wykorzystania ich w pracy codziennej w lokalnym środowisku. Powiedziałbym również, že integrują działaczy, ukazują sens ich pracy i perspektywy. Nie pozwalają pozostawać na uboczu spraw i procesów przechodzących przez kraj. — Tak przynajmniej widzę rzeczą spotykając uczestników naszych seminariów i narad przy pracy w swoim środowisku. Nie zapominajmy przy tym, że nasza praca stanowi ledwie częstkę ogólnych procesów wychowawczych inspirowanych i kierowanych przez Partię. I bezwątpliwnie wykształcił się nowy typ działacza kulturalnego pracującego w środowisku mniejszości narodowościowych.

Do najważniejszych jego cech należy zaliczyć to, że widzą oni rozwój kulturalny środowiska w ścisłym związku z jego rozwojem ekonomiczno-społecznym i cywilizacyjnym. Ze związane są ściśle ze środowiskiem, mają jego pełne zrozumienie i poparcie. Typ działacza — samotnika, „Judy” i „Siliaczki” należy już do historii. Dlatego też tak dynamiczny jest rozwój, tak płodne inicjatywy tego ruchu. Dodajmy, wśród społecznych działaczy kultury, a jest ich już wcale pokaźna liczba, są światli rolnicy i robotnicy oraz inteligencja różnych zawodów. Zacięta się też różnica pomiędzy pracowników kultury, który musi być działaczem, a — lekarzem, agronomem, inżynierem czy nauczycielem zajmującym się społeczną pracą kulturalno-kształcącą.

Resort nasz nie tylko liczy na działaczy społecznych, mniejszości narodowościowych, nie tylko odnosi się do nich z najwyższym szacunkiem ale w miarze swoich możliwości spieszzy im z pomocą. Korzystając z okazji przekazuję gorące podziękowanie wszystkim działaczom w związku ze zbliżającym się Dniem Działacza Kultury. Jestem głęboko przekonany, że środowiska, w których oni działają znajdą właściwe formy dla uznania ich wysiłku w Dniu 16 maja, a także udzielą pomocy w każdym następnym dniu roku kulturalnego.

REDAKCJA: W jaki sposób zazębia się działalność kulturalna — prowadzona w terenie z jednej strony przez Domy Kultury itp., a z drugiej przez Towarzystwa Narodowościowe? Czy dominuje w niej współpraca, czy jednolite działanie?

Dyr. KAŁUŻNY: Odpowiedź na to pytanie nie może być jednoznaczna. Różnie się to bowiem układ w poszczególnych środowiskach. Jedno jest pewne — wspólnie jesteśmy zainteresowani w rozwoju kulturalnym środowiska. Domy kultury i biblioteki powinny zapewniać działaczom społecznym warunki dla ich maksymalnie wydajnej pracy. Mówiąc o owszak warunkach mam na myśli zapewnienie przez biblioteki publiczne wartościowej literatury i czasopism, szkolenie aktywu społecznego, otaczanie ich troskliwą opieką. Zaś aktyw społeczny powinien wykorzystywać posiadane dobra kulturalne i wspomagać swoją pracą personel etatowy bibliotek. Między innymi w organizacji imprez oświatowych, prowadząc społecznie punkty biblioteczne, w kołach przyjaciół bibliotek, w komisjach rad narodowych itp. Tylko zgodna współpraca obydwu czynników i ich jednolite działanie przynieść może pożądane rezultaty, działaczy nie narazi na marnotrawstwo energii i środki będą najlepiej spożytkowane. — Co się zaś tyczy domów kultury to przypada im równie odpowiedzialna funkcja. Tutaj działacze społeczni powinni znaleźć oparcie, wzory dobrej pracy, miejsce dla doskonalenia swoich umiejętności, a jeśli trzeba i pomoc — w postaci wyposażenia potrzebnego sprzętu, repertuaru, strojów i rekwizytów. Nie mówiąc już o fachowej poradzie in-

spektora PDK w miejscu pracy zespołu.

Tak więc i w tym przypadku najbardziej chodzi o jednolite działanie ogniw towarzystw mniejszościowych w ścisłej współpracy z placówkami kulturalno-kształcącymi. Nie mogą to być różne tory, a jeśli użyć porównania to już raczej dwóch kół motocykla. Samodzielnie — żadne z nich niewiele znaczy. Dopiero łącznie tworzą środek wiodący do celu. Siła napędowa powinna być myśl kształtującą przyszłe oblicze środowiska i jego dzień dzisiejszy.

REDAKCJA: Perspektywy dalszego rozwoju kulturalnego wsi polskiej. Świetlice, czy klub? Formy pracy KO, które najbardziej zdają egzamin w środowisku wiejskim.

Dyr. KAŁUŻNY: Perspektywy rozwoju kulturalnego naszej wsi wyznaczają z jednej strony przemiany społeczno-gospodarcze — a więc warunki produkcji i życia i przemiany w postawach ludzi wobec otaczającej ich rzeczywistości. Czy przyjmują ją jakość, czy też dokonują ulepszeń; wspólnym wysiłkiem zdążają do lepszego życia. Z drugiej strony na perspektywy rozwoju kulturalnego wsi polskiej wpływa aktywność kulturalna mieszkańców, a w tym szczególnie działaczy. Rzeczą jasną są to dwie strony jednego zagadnienia. — Przemiany społeczno-gospodarcze stwarzają lepsze warunki dla życia kulturalnego. Aktywne, pełne treści życie kulturalne pobudza do myślenia, uczy, zachęca do zmian w środowisku. Znam wiele przykładów wsi, w których zaczynano od budowy domu ludowego, bo mieszkańców chcieli mieć miejsce do zebrania, zabawić i aby czasem zrobić w siebie przedstawienie. Ale raz rozpoczęta wspólna praca społeczna zachęca do dalszych poczynań — do budowy drogi, założenia kanalizacji, wodociągu i łaźni. Potem elektryfikowano wieś, a następnie troszczono się o stale poprawianie plonów. Bo to się opłacało; bo lepsza gospodarka wpływała na założność.

Tak więc perspektywy rozwoju kulturalnego nie tkwią w odpowiedzi na pytanie: świetlica czy klub? Formy organizacyjne działań kulturalno-kształcących mają znaczenie drugorzędne. Sedno sprawy tkwi w odpowiedzi na pytanie: jakie treści wypełniają klub, świetlicę czy bibliotekę. Czy treści te pobudzają do myślenia, czy zaczęcają do wspólnego działania, czy w efekcie przyczyniają się do postępu w produkcji, w lepszym życiu wsi, w mądrzejszym, a więc sensowniejszym organizowaniu własnego życia. Jedno mogę powiedzieć: we wsiach nowoczesnych, gdzie żyje się jak w dużych miastach (z jego wygodami) niepotrzebnie wzrasta rola działalności kulturalnej — czytelniectwa, samokształcenia, przeżyczy artystycznych i kulturalnej rozrywki. Bo apetyt — jak mówi przysłowie — wzrasta w miarę jedzenia. Im więcej ludzie mają czasu na wypoczynek po pracy, a praca lżejsza się staje, tym bardziej odczuwają potrzebę wyżycia się w działalności kulturalnej.

Podávame za novotarským voľebným programom FJN aké najpilnejšie potreby v obore cestných prác budú vykonané v rokoch 1966—1970. Z investičných prostriedkov na štátnych cestach o.i. bude vykonané:

Pre dôvodstvý stavba cesty základného významu pre okres Zubrzyca — Zawoja v dĺžke 11 km, ktorá bude stať viac ako 40 mln. zl. a po ukončení na celom úseku t.j. tiež zo Zawoje do Żywea bude najbližším spojkom medzi Slezskom, Oravou a celým Podhalom. Je to záležitosť mimoriadného významu, lebo po stopach tejto cesty výši sa počet turistov zo Slezska ako aj účasť sleských podnikov v stavbe rekreačných domov práve tu, na Orave ako aj v celom okrese.

Stavba štyroch mostov v rôznych mestach okresu.

Generálna oprava najdôležitejších ciest v celkovej dĺžke asi 31 km — nákladom asi 9 mil. zl., okrem toho prevedenie generálnej opravy rady mostov nákladom asi 2.300 tis. zl.

Na mestne cesty z rozpočtových prostriedkov určuje sa viac ako 20 mil. zl., na údržbu v patričnom stave cest a mostov ako aj na obnovenie cest s tvrdým povrchom v celkovej dĺžke asi 49 km.

Nákladom 9 min. zl. bude sa pokračovať v stavbe ciest započatých v tejto pôtročniči, najmä druhej cesty podstatného významu pre Oravu to znamená z Harkabuza do Rabí Wyżnej na úseku 6 km ako aj v stavbe mostu na tejto ceste. Cesta má veľký význam nielen pre Harkabuz, Podhradie alebo Podwilk, ale jej ukončenie v budúcnosti dovolí jedine spojenie Oravy so železničným nádražím v Rabie Wyżnej.

Prezidia GRN značnu čas obecích fondov určujú na údržbu a zlepšenie mestnych zemných ciest ako aj na opravu mostov na týchto ciestach.

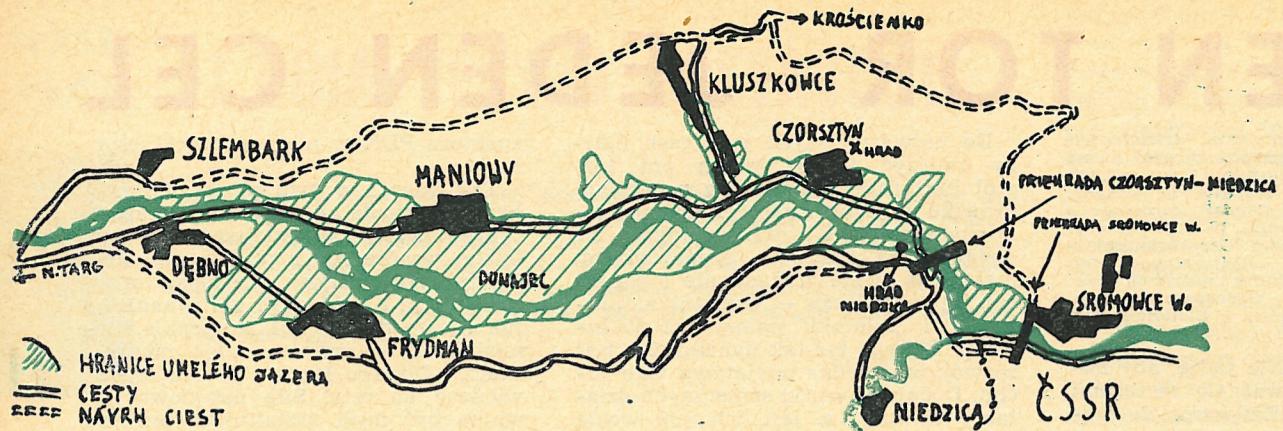
Vymenovávajú len základné pozície voľebného programu okresu týkajúce sa stavby ciest je si treba dôrazne povedať, že všetky tieto cestné práce, a iné budú nielen vykonané ale môžu byť aj vo veľkej miere prekročené ak samotní obyvatelia prispejú svojou pomocou v ich realizácii, cestou iniciovania a realizovania spoločenských činností. Podľa údajov obsiahnutých v programe, na základe doterajších skúseností, celková hodnota novotarských spoločenských cestných činností v budúcej pôtročniči môže smeriť prekročiť 39 mil. zlatých, čo dovolí obnovenie ciest s tvrdým povrchom v dĺžke asi 57 km a zlepšenie zemných ciest štrkováním v celkovej dĺžke asi

69 km, ako aj vybudovanie nových úsekov ciest a mostov alebo prestavbu už existujúcich.

Novotarský okres je veľkou kúpeľno-rekreáčnou oblasťou, ale voľakedy „chodilo sa“ len do Zakopanego a Szczawnicy, do Eukowiny a Kościeliska. Uplynul nedostatok dopravy znechucoval aj tých nemohných k poznaniu čarovných základ Oravy a Spiša. Vybudovanie nových ciest spôsobilo, že dnes ich každý rok prichádza sem viac a viac. Nemáme údaje zo samotného Spiša a Oravy, ale pre zobrazenie ako rýchle rastie počet turistov v celom okrese nech posluží len tento príklad: v roku 1961 bolo zaznamenaných 950 tis. turistov a už v roku 1964 tento počet dosiahol 1.200 tisíc. Nazdávame sa, že ukazovateľ vzrastu počtu pre Spiš a Oravu sú najmenej také isté.

Samozrejme prichádza ich sem ešte stále príliš málo, je však treba dôrazne zistit, že turistické možnosti Oravy a Spiša spojené s rozvojom miestnej dopravy, stávajú sa stále známejšie a rôzne formy propagovania krásy týchto terénov každý rok priláčujú nových turistov a rekreačných. Tým istým, pomaly, ale stále viac zvyšujú sa príjmy neprilis bohatých spišských a oravských obyvateľov. Postupne tiež rastie kultúra týchto dediniek.

AKORDY DUNAJCA

Dunajec — rieka, ktorej Pieniny vďaka svoju krásu. Najskôr z prameňov v Tatrách vyviera jeho dva toku — Biely a Čierny, a potom už spojené, alebo ako vravia tunajši: „od vidlic dvoch Dunajcov“ tečú jeho prudké a ľadové vody. Veľké je čaro tejto rieky. Keď je pekné počasie zelenkavé vody prepúšťajú slnečné lúče až po kamenisté dno a na vrcholkoch vlniek striebri sa koruna peny, keď je pochmúrno — zamračene vlny sú divoké.

S ťažkosťami prediera sa skalnatým zužením „vidlíc“ rezvetuje sa v širokej doline pod rozľahlým pásmom Gorcov a s hukotom i šumom padá v úzkom hrdle prelomu, prelieva sa na prahoch, trčiacich z dna rieky ako skalnaté hriadiky, s lomozom bieže o steny úvozov a plynne sčerený a spnený. Pozdĺž jeho brehov, na rozľahlých stokach a vrchovinách prelinajú sa pásma tmavej zelene.

Hned na počiatku svojej púti rieka omýva Łopusznu, v ktorej sa nachádza, skrytý v tieni starých stromov, veľmi zaujímavý pamätník kostolíček, typicky podhalanský, vyzdobený vo vnútri ľudovou nástennou maľbou zo 16. storočia. Tu, v dunajeckých plytčinách začína svoj ťažky život zriedkavý už dnes, dunajecký losos. Po svojom narodení tiahne s prúdom Dunajca a neďaleko Visly až do Baltu. Po niekoľkých rokoch pobytu v morí, dunajecké lososy začínajú spiatočnú púť do vnútrozemia, hore prúdom Visly, až k hornému Dunajcu, kde kladú ikry.

Práve tu, v Łopusznej, v kamennej podhalanskej budove nachádza sa jediný tohto druhu Dom rybárskej kultúry ako aj chata Poľského rybárskeho sväzu. Za ňou nachádzajú sa rybníky ako aj moderne vybavené liahne, ktoré zásobujú rybácom dorastom celé porietie Dunajca.

Budova je malá, ale pre horlivých dunajeckých rybárov čakajú v nej kúpeľne a sprchy so studenou a horúcou vodou, terasy na opaľovanie a čítanie kníh a predovšetkým „pstruh z panvice“. Z celého Poľska prichádzajú sem rybári, peši a moderními automobilmi. S celými rodinami. Prifahuje ich mágia udice a zprávy o lososoch. Žiaľ zlovenie tejto ryby je veľmi zriedkavé. Je pravdou, že Łopuszanské liahne vypúšťajú každý rok asi 800 tisíc rybacieho dorastu (pstruhov, lososov a iných), ale to je všetko málo pre toľkých amatérov a predovšetkým následkom ničenia rýb pytlákmi. Najmä miestnymi, ktorí sú ťažko dolapiteľní a ako pred niekoľkými pokoleniami chytajú vraj lososy na plytčinach pomocou vidlíc, často úmyselne pozahýbaných.

V známej horalskej dedinke Dębnie, kde bude mať svoj počiatok umelé niedzické jazero, rieka tečie nedaleko najkrajšieho na Podhali kostolíka zo smrekovca z 15. storočia. Legendy prispisujú jeho stavbu zbojníkom, ktorým sa mal ukazať sv. Mikuláš na dube. Vo vnútri kostolíka zachovali sa prekrásne nástenné maľby z 1500 roku. Medzi nimi vidime heraldického jagelovského orla ako aj motívy z poľovky na jelene. Zachovali sa tiež staré sochy, náradie a zariadenie. V barokovom bočnom oltári nachádzajú sa sošky Madonny a „svätých dám“ z asi 1440 roku. Na stene nachádza sa cenna rezba patróna kostola z počiatkov 15. storočia.

Nižšie, po pravej strane Dunajca je v diaľke viditeľna, plná pamiatok, jedna z najstarších osad na Zamagurí — Frydman. Veľká a mimoriadne zaujímavá dedinka pri ústí Białky, ktorá ženúc svoje vody z Tatier, vteká do Dunajca niekoľkými korytami.

Vo Frydmanske nachádza sa kostol vyskúšaný na prelome 13. a 14. storočia z pieskovca lamaného na Szubieniczej Górze, neskôr čiastočne prebudovaný. Je to najstaršia pamiatka sakrálnej architektúry na celom Podtatransku. Podľa niektorých autorov frydmanská fárnosť jestvovala už roku 1073. Avšak prvý písomný záznam o Frydmanske pochádza z r. 1320, kedy majster Kokoš predáva „terram Fridmanagase muncupetam“ bratovi Jánovi.

V roku 1949 počas prevádzkania konzervávnych prác, náhodou bol objavený pozdnorománsky obraz namaľovaný na lipovej doske z asi 1330 roku. Je to najstaršia maľba objavená v Poľsku, jedna z najstarších v strednej Európe. Súčasne nachádza sa na Waweli. Charakteristická silueta kostolíka týči sa obklopená starými smrekovcami, ktoré sú prírodnými pamiatkami. Spolu s Frydmanom, Krempachami, Niedzicou a Harklovou je Dębno cenným rezervátom ľudovej kultúry.

Veľký dojem robí vnútro kostolíka jednotnej kompozícii s dvojstranným barokovým oltárom a bohatou sochárskou výzdobou, gotické presbiterium a hlavná loď trojblúková s rebrovou klenbou. V kostolnej pokladniach nachádzajú sa monštrancia z r. 1643 a staré cirkevné kalichy. Kostolné knihy a cenný pulpit pochádzajú z roku 1553. Podľa kroník kráľ Ján Sobieski „navštívil a vybavil“ frydmanský kostol roku 1683.

V juho-západnej časti Frydmana nachádza sa dávny dvor — kašiel, menovaný tiež zámkom. Bol vybudovaný v 16. storočí vtedajším majiteľom Horváthom. Na juh od neho nachádzajú sa staré vinné pivnice tzv. Borhauzy, vybudované na začiatku 19. storočia v celkovej dĺžke na dvoch úrovniach — 600 m. Podľa záznamov ešte roku 1848 bolo v nich asi 3.000 sudov vína. Pre-

tekajúca klenbou piw voda krásne stalaktity 50-70 cm. Zaujímavé je aj staroveké dinky.

Za Frydmanom躺 sa lesk Pieniny a pásma ru (87 km), ktorým sa tiahne Baka do vodopády doholova sa ležiskom.

Ešte nižšie Dunajec vlieje do ťažkých Maniovy známe kou na cintoríne, z roka 1723. nosť niedzické umelézero zaledne, ale kaplnka ide a prenesená na iné miesto. Či druhnej strane rieky díme sku rovinu, za ňou sú brehových skalok porastené bujstlinstvom, medzi ktorými sú výnimočné skalami súva sa dedinka Falsztyn.

Ktokoľvek zaputov do Čurčite si neodrieckol výstu pčlnami cez prelom Dunajca. hodín trvajúcej výpravy pri samotný spôsob plavby Prim de sú zhotovené z krov toplipy. Sú archaickým prímeto stúpenie ich moderní určilo by prenikavý konas s k prírodou.

Uplynulo už skoro stočov o ristickej „plavby“ piškých Počiatocne používajú le jeden výčelok z veľkohôľa, kvali pri lovení rýb alebo plasne dedinky. V polici minočia vybudovali v hlbke prelody „madarskej“ strane inajaca — cieľ prechádzok súčinníkov. Vraj vtedy niekomapadli vásat nosov dolu riečinami po dva. Po čase tieto výpravy sú nám z hlavných pramov pri stných obyvateľov.

Celá tato viditeľná vo vnútri dolina premení sa na obrovské jazero.

RUKSAK a gitara

Ak by gazda posadil les na obilnorepnej pôde nevravelo by sa ľuďom, že je dobrým roľníkom. Niekoľko však takéto anomálie majú miesto nielen v merítiku jedného gazdovstva, ale dokonca v merítiku rajónu. Podhalanská pôda nie je pôdou obilno-repnej, ale je takým terénom z ktorého môžeme mať zisky nielen z pestovania úprav, ktoré môžu na nej len vegetovať. Z tejto zeme a zo všetkého čo sa na nej nachádza môžeme mať zisky ak budeme jednať nie tak, ako ten roľník, ktorého sme na začiatku vymenovali. Preto je treba sa len tešiť, že otcovia okresu počas poslednej kadencie spozorovali niečo, čo malo byť spozorované už dávno. Spozorovali turistiku. Ale hoci to

urobili neskoro — ako vratí príslovie — „lepšie neskoro ako nikdy“. Lebo turistika to je predávanie návštevníkom z Poľska a z cudziny sviežeho podhalanského vzduchu, to je predávanie krásy tohto kraja pod Tatrami. A spolu s tým predávanie služieb rôzneho druhu, nutne potrebných turistovi počas jeho pobytu takým spôsobom, aby mal chut opäť navštíviť toto územie, aby povzbudzoval iných k návšteve Podhala. Takéto postavenie záležitosti vyrastá do problému.

Je dobre, že vo volebnom programme okresného výboru FJN v Nowom Targu turistický problém ziskal dokonca zvláštny odstavec. Pre ďalekozrakých ľudí tento odstavec je zaki-

sením cesta z ktorého bude chlieb, veľká chleba. Lebo droždiám je neobvykla krása tejto zeme, zdravie tejto zeme a jej mimoriadne čaro. Ekonomistu zaujal by problém od tej strany, ako sa to turistické čaro uhniete, vymiesí. Lebo predsa elementy rozhodujúce o rozvoji turistiky, to znamená krásu okolia, počasie, zdravý vzduch, môžu dať úplne odlišné ekonomicke efekty podľa toho čím prispeje k záležitosti ľudska tvorivosť. Program objektívne zdôrazňuje malé turistické investície a súrnu nutnosť ich rozbudovania. Vráv, že v rokoch 1966-70 „má nastat zmena na lepšie“. Signalizuje v súvislosti s tým stavbu chaty na Lubani so 120 miestami, nákladom 10 miliónov zla-

tých, ďalej obhospodárenie turistického pásma Głodówka-Wsienskie Oko, čo bude stať 40 miliónov zlatých (v rokoch 66-70 bude sa stavať 51,8 milión zlatých). Z ďalšomu dozvedáme sa tiež výstavba pingového strediska v Lubrzači kladom 1,1 milión zlatých pod rekreáciu stredisk v Buktach Tatralańskiej na Bachledowym, dôvodom Wierchu ako aj na Polanického v Kościelisku. A tiež bude byť rekreáčneho domu v samotnom Kościelisku a rekreáčného strediska Orawke. Poväčšine to budú inštrumenty, ktoré sú zainteresované výrobou a podnikmi.

Málokto však vie, že aj plníci mohú získať svoj dunajecký „vodičský preukaz“. Jednotlivé stupne hierarchie plníckeho klanu je treba získať celé roky. Najvyššiu hodnosť a samozrejme najstarší vekom sú majstrovia, nižšie hodnosti majú plníci a na konci sú pomocníci. Tri roky výučby a úspešná skúška pred komisiou delia každý z nižších stupňov od vyšieho. Školskou lavicou je čln, ale je nutné poznáť tiež všetky štíty, pod ktorými sa vinie stuha Dunajca, no a samozrejme schopnosť záchraňovania. Ako vravia plníci najväčšiu trémú vyvolava preplávanie jedným člom križom toku Dunajca. Je treba sa preukazať veľkými znalosťami a nemalou zručnosťou.

Vrtošivé sú vody Dunajca. Vo svojej ďalekej púti na východ k Visle tečú Novotarskou kotlinou, zbierajú z juhu vody Spišského Zamaguria a vzdialených Tatier. V Pieninach vytvárajú malebný prelom medzi Niedzicou a Czorsztynom ako aj jeden z najmalebnnejších v Európe — medzi Sromowcami Nižnymi a Szczawnicou. Omývajú západné Beskydy, Karpatské pohorie a Sandomiersku nižinu.

Niekedy tečú pomalšie, lenivo široko sa rozlievajú v skor nehybné, tmavozelené rukadla, ktorých tišinu narušujú len plavajúce plnícke člny. Tečú pokojne, ale sú tiež známe tým, že behom niekoľkých hodín vedia sa premeniť na dravý živel, ktorý nesie zničenie a záhubu. Preteká vysokým, od stáročí korytom, ale tiež vznáša sa vysoko a ďaleko počas veľkej viny ako napríklad v rokoch 1934 a 1958.

Na strednom toku rieky sú vybudované priehradné nádrže v Rožnove a Czchowe. Sú využívané na regulovanie Dunajca, ktorý je známy prudkým zvýšovaním hladiny spôsobujúcim povodne a súčasne slúžia energetickým účelom. Tieto nádrže zmierňujú následky povodní, ale ich nelikvidujú v hornom toku rieky preto, ako sme už písali, v najbližších rokoch nákladom obrovských investícii, vznikne veľká vodná nádrž Czorsztyň — Niedzica, jedna z najhlbších v Európe. Vybudovanie tejto vodnej nádrže a doplnenie menšími na prítokoch Dunajca, dá záruku úplného ovladnutia povodní na hornom toku rieky. **Ludová vláda vo svojej starostlivosti o rozvoj týchto terénov, o zabezpečenie majetku a života jeho obyvateľov položila pred projektantmi na prvom pláne úlohu ochrany tej časti krajiny pred povodňou, ďalej vyrovnanie hladiny vody, a len na tretiom mieste — výrobu elektrickej energie.** Súčasne za-

bezpečila kultúrne, ľudové a historicke pamiatky.

Celá dolina Dunajca, od Szlembarku až po Sromowce Wyżne bude zatopená a hradné vrchy Niedzicy a Czorsztyna budú poloostrovom. Projektanti umeleho jazera zaručujú plné zabezpečenie pred povodňou pamiatok v Dębie, vo Frydmanci a iné, z terénov zatopených budú prenesené na bezpečné miesto. Kostolík v Dębie ako aj pamätník Frydman ležiaci v nevernej vzdialosti asi 700 metrov od umelého jazera, budú zabezpečené pred jeho vlnami, aj tým najvyššimi, vybudovaním zemného valu, odvodňujúcich pump, meliorácií vysušujúcich terén atď.

Určite umelé jazero bude novou atrakciou pritahujúcou do Pienin a na Spiš tisice turistov. Sinečné brehy jazera budú obhospodárené. Už teraz pracujú partične oddelenia WRN v Krakovie nad spracovaním plánu vytvorenia z týchto terénov veľkého turistického komplexu. Svoje atrakčné návrhy prihlasil aj okres. Vzniknú tu početné campingy, prístavy, pláže a na vodách umelého jazera v dĺžke asi 12 kilometrov budú premávať plachetnice a motorové člny. Zmeny, ktoré môžu nastat v tunajšej prírode vo výsledku vzniku veľkej vodnej plochy, skúmajú vedecké komisie, ako napr. v rezerváte Zelených Skalok výskumy spolu so svojimi odbornými spolupracovníkmi prevádzka profesor Ciolek.

Mimoriadne krásny je pohľad nad Dunajca na ruiny Czorsztynského hradu, týčiaceho sa na skalnej Zámockej hore (588 m), nad ktorým nachádza sa súčasne moderné rekreačne stredisko — Nadzamcze. Počiatky Czorsztynského hradu strácajú sa v hmle dejín. Prvé záznamy o nám a pomenovanie Czorsztyn stretávame v kronike Bielského z roku 1246. Je tiež záznam o nám z roku 1348 vraviaci o hrade ako o kráľovskej colnej stanici.

Zprávy spomínajú, že počas úteku pred tatárskym vpádom kráľ Boleslav Hanblivý s manželkou Kingou našiel tu úkryt v roku 1242. Nasledujúcim storočím kral Kazimír Veľký rekonštruoval hrad a upevnil ho múrmami. Býval tu niekoľkokrát o. i. v. r. 1335. Bola tu tiež v roku 1384 kráľovna Hedviga, keď cestovala na svoj sobáš s Jagelovcom. Kráľ Jagelovec bol tu roku 1412, keď výmenou za vypožičanie cisárovi Žigmundovi Luxemburskemu 37.000 kôp pražských grošov, obdržal ako zálohu od maďarskej koruny 13 spišských mest ležiacich v doline Popradu ako aj titulom vrátenia dlžoby 3 mesta patriace voľakedy Poľsku. Výplata dohovorených kvót mala miesto na hrade v Niedzici.

Od pätnásťstoročia Czorsztynský hrad stal sa sídlom starostov a mestom návštev panovníkov. Slávny Zawisza Czarny, spišský starosta, býval tu v rokoch 1422—28. Jednou z najznámejších epizód v dejinách Czorsztyna bol rok 1651, keď obsadený povstalcami stal sa strediskom sedliackej vzbúry pod velením A. Kostku Napierasko.

V 18. storočí začína sa chýliť k úpadku, ničený rôznymi cudzimi vojskami. Jeho konečná ruina datuje sa od požiaru vyvolaného bleskom v roku 1790. Tento hrad je teraz súčasťou Pieninského národného parku. Hodno je tiež spomienúť, že aj v poslednej vojne splnil svoju úlohu v polskom podzemnom hnutí. V období okupácie nachádzal sa tu dôležitý prekladkový bod cez hranice, malí miesto početné potýčky poľských partizánov s nemeckými jednotkami.

Zo Zámockej hory je prekrásny pohľad na ležiacu okolo 100 metrov nižšie dolinu Dunajca, pahorky Zelených Skalok a pásmo Braniska, v diaľke na juhu na pásmo Spišskej Magury nad ktorým týčia sa uzavárajúce obzor skalnaté vrcholky Tatier. Na západ zrak zahrňuje kotlinu a vršky Podhala uzavreté na severe úbočiami Gorcov a Lubania. A na východ, pozdĺž toku Dunajca, na vysokej vŕšnej pribrežnej skale týčia sa ruiny druhej pevnosti, Niedzického hradu, ktorý podobne ako Czorsztynský, strážil voľakedy cesty na Slovensko a ďalej do Maďarska. Dejiny Niedzického hradu sú tiež pestré a neobvyklé zaujímavé, ale to je už iná téma.

Necelé tri kilometre od Czorsztyna, v skalnej bráne Niedzického preformu, v úzine medzi dvoma pahorkami, niekoľko metrov nižšie ako Niedzického hradu, priehradá uzavrie odtok vód Dunajca, spôsobi rozliatie sa ich po celej doline a zvýšenie hladiny do výšky asi 50 metrov, tvoriac veľké jazero. Odtok vody bude regulovaný a bude sa konáť cez turbíny vodnej elektrárne cez spušťadla alebo prelivy v priehrade. Druhá nádrž v Sromowcach Wyżnych bude mať priehradu vyrovnavajúcu nadmerné množstvo vody v niedzickej nádrži.

Je samozrejme, že takéto zvýšenie vody spôsobi nutnosť stavby náhradných ciest, tým viac, že bude zaliatý ussek hlavnnej magistrále vedúcej z Nowego Targu do Szczawnice ako aj bude pretrhnutá cesta vedúca z Niedzic do Szczawnicy. Tento problém nie je ešte úplne vyriešený, záležitosť, ktorá sa ešte len spracováva vyvoláva veľa problemov.

Najjednoduchšie by bolo urobiť cestu, ostatne na pomerne krátkom úseku, cez Pieninský národný park — vravia gazdovia terénu. Skutočne tade cesta? — pýtajú sa obhajcovia prírody Pienin a povolávajú sa na uznesenie zo 7.IV.1949 r. o nedotknuteľnosti Pieňinského národného parku. Na okrese vravia: bude to len krátky úsek cesty a pozdĺž nej dalo by sa postaviť značky zakazujúce zastavovať sa vozidlom a tým istým chrániť prírodu v parku. Najmä preto, že vyžadujú si to životné záujmy nášho hospodárstva v okrese a dobro našich občanov. Pripomíname obhajcom prírody, že aj cez Tatranský národný park vedú cesty. Poľemiku a otázky obyvateľov obširne sme prediskutovali v minulom čísle „Života“. Dnes — nakoľko sme obdržali veľa otázok našich čitateľov z Kacwina a Niedzic — pripomeňme si, ako tato záležitosť vypada podľa návrhu Hydroprojektu; vznik umelého jazera spôsobi nutnosť:

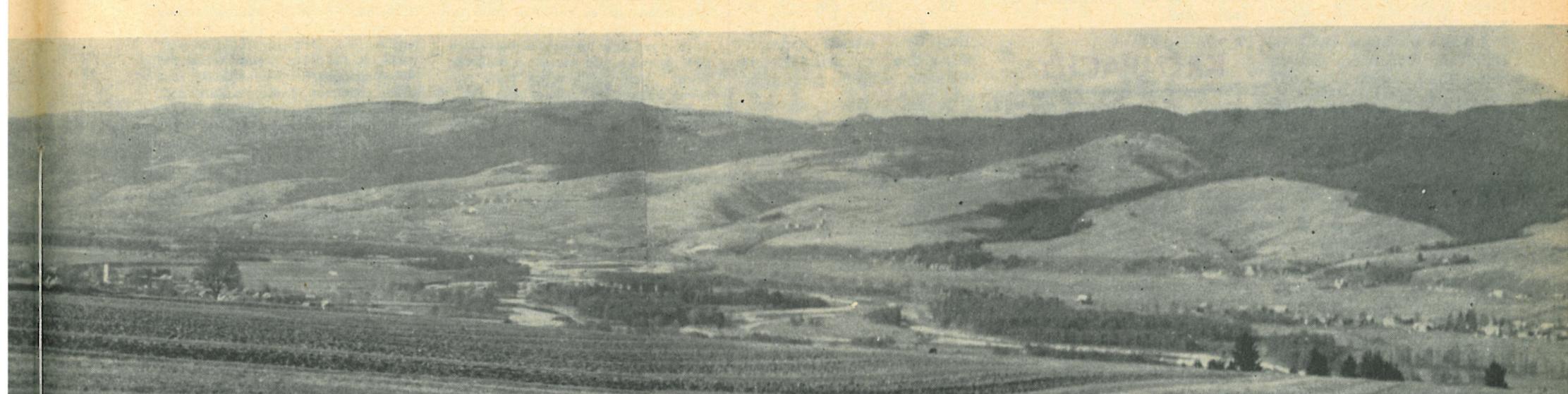
— vybudovania úseku novej cesty na úbočiach Gorcev od Kluszkowic cez Mizerunu, Szlembark do Knurowa, za účelom opäťovného spojenia magistrále vedúcej z Nowego Targu do Szczawnice,

— prestahovanie plitnického prístavu z Czorsztyna do innej oblasti, vymenováva sa Sromowce Wyżne, pod priehradou umelého vyravnavajúceho jazera,

— spojenie Krościenka so Sromowcami Wyżnymi a po korune priehrady vyravnavajúceho stupňa s Niedzicou ako aj so starou cestou — samozrejme zmodernizovanou — prebiehajúcou južným brehom umelého jazera a spájajúcou Niedzicu so Zakopanom. (Ako na obrázku)

Takto malý úsek cesty cez Pieninský park preukazoval by služby nielen plníckym člom pri návrate do základne, nielen turistom zúčastňujúcim sa plavby Dunajcom, ale aj tým vsetkým, ktorí budú cestovať smerom: Krynica — Nowy Sącz — Niedzica — Nowy Targ — Zakopane. Neoddeli Spiš od Pienin, ale spoji s nimi. Správne toto hodnotia gazdovia okresu a prihlasujú vo svojich návrnoch.

Dunajec — rieka, ktorá skoro rok-ročne pôsobí velké straty, bude spútaná. Bude to hlavná investícia, naplánovaná na roky 1966 — 1970, ktorá priniesie osobám národochospodárstvu a priamo obyvateľom týchto terénov. Súčasne starostivo budú zabezpečené pamätihosti stredovekých dejín tejto oblasti. Nastane spojenie minulosti s novou, zabezpečenou pred následkami povodní budúcnostou.

Iniciatíva turistického rozvoja okresu je to jedno kde by mala svoje prameňe a je to jedno kto by ju vymyslel alebo k nej pristúpil, zaslúži si všeobecnú pochvalu a uznanie. Úplne o tom svedčia isté číslice obsiahnuté v zpráve o realizácii programu FJN novotarského okresu v rokoch 1961—65. V tomto období Podhale navštívilo viac ako 4 milióny turistov z toho 400 tisíc turistov v cudziny. Ďalej číname v zpráve: „Z turistického hnutia, z predaja nocľahov a potravín priamo do vreckiel obyvateľov vplynula kvota asi 6 miliónov zlatých, popričom je zreteľná stúpajúca tendencia a tátu v období súčasnej kadencie stúpla o jednu tretinu“. Toľko bolo dosiahané v pod-

mienkach ďalekých od ideálov takých, ako napríklad dosiahli štáty s vysoko rozvinutou turistikou, ako Švajciarsko alebo Taliansko. Ale to čo je, je signálom, že zvolený kurz je patričný, výhodný tak zo zorného uhla ekonomického ako aj spoločenského.

Nezávisle od turistických investícii, ktoré stojia milióny alebo tých, ktoré vzniknú po výstavbe zálivu na Dunajci je nutné pamätať, že k rozvoju turistiky môže prispieť každý nevydávajúci milióny. Lebo popri turistoch, ktorí sa ubytujú na stále v rekreáčnych strediskach každý rok je stále viac takých, ktorých devízou je „ruksak a gitara“. Oni sú dodavateľmi najväčšieho množstva zárobkov pre miestne

obyvateľstvo využívajú noctahy v gázovstvach, kupujú potraviny. Ako ich pritiahnuť do dediny, do vlastného domu, pomocou akých prostriedkov, mohli sme sa dozvedieť z článku „Spiš a Orava turistom“ v aprílovom čísle „Života“. Súčasne naďalej signalizujeme túto záležitosť ako aktuálnu, ktorú možno realizovať už teraz. Lebo predsa volebný program zaobrába sa turistikou bez tých podrobností a hodnotí problém zo zorného uhla celkového hospodárstva okresu.

Ludia nemajú radi proroctva. Ale keď sa jedná o rozvoj turistiky v našej krajine, a tiež na Podhali, možno veľa prorokovať. Toto odvetvie náro-

dohospodárstva bude sa rozvíjať dynamicky. Jeho rozvoj bude mať vplyv priamo na rozvoj celku rajónu z každého zorného uhla. Lebo moderná turistika to sú dobre cesty a mosty, dobra na nich doprava, správne telefónické spojenie. To je veľa motelov, parkovišť, benzínových pump. A tiež veľa dobre zásobených obchodov, reštaurácií a jedálne s chutnými jedlami a rýchlu obsluhou. A tiež správne pôsobiace všetky iné inštitúcie verejnej užitočnosti. V tomto obore ešte veľa práce a námahy čaká obyvateľov novotarského okresu.

AKO TO V JABLONSKOM LÝCEU BÝVALO

Bola jeseň roku 1951. Pri plote našej školy stálo nás niekoľko chlapcov. O rôznych veciach sme sa rozprávali, diskutovali a debatovali, ako to býva pri ktorom s tých stredných. A naše bolo takéto, lebo to bol prvy deň vyučovania v novozaloženom jablonskom lyciu. Dotkli sme sa tiež matematiky. Každý hovoril, čomu sa učil v škole. Jeden z kamarátov začal sa rovprať o rovniciach. Ja som o takomto niečom nikdy v živote nepočul. Opytal som sa ho, čo je to také rovnica. On mi začal všetko pekne krásne vysvetľovať. Ale fažko som chápal, o čo sa jedná. Vzal ceruzku, napísal nejaké číslice a niektoré písmená z abecedy. Písal, podčiarkoval, a zase písal i podčiarkoval... Taktôž zapísal dva lístky papiera. Spočiatku som ho sledoval, ale neskôr si dal som tomu pokoj. Nič som nepovedal, len som si pomysel, že Karolko naozaj musí byť mûdry, keď doviedol takého napísat. Nechápal všetko, ako som sa neskôr presvedčil. Ale aj rovnice neboli až také fažké. Aj ja som po týždni riešil podobné. Často zapísal som nie dva, ale tri-štyri lístky papiera. Tento prípad mi akosi silne utkvil v pamäti a dlho naň budem spomínať.

"TOTO SÚ CIGARETY MÔJHO OTCA".

Učili sme sa vtedy na podstreší. Bola tam len jedna trieda. Jedny dvere viedli do nej, dvoje iných na pôjd. Pôjd bol zamknutý. Ale na čo sú potom paklúče? Paklúcom tiež sa dá otvoriť dvere, ba každé dvere. Geno bol odborník v otváraní všetkých dverí, tiež aj tých na pôjd. Fajčík sa mohol len tam. Tam sa scházali všetci fajčiaři. Často šli tam aj tí, čo si len občas zafajčia. Fajčili iba vtedy, keď ich niekoľko ponukol. A ponuka vyzerala takto: „Čo, nezafajčíš si? Bojíš sa? Pozrime sa, on sa bojí!!! Ale si mi chlap! Daj sa mi svete...“ Isteže sa nikto nebál po takejto ponuke. Každý sa chcel predsa pochlapit. Predsa ako by potom vyzeral v očiach ostatných! Čo by o ňom hovorili? Že je zbabelec... atď., atď... Je to všetko celkom pochopiteľné. Aj ja som patril do kategórie „nebojacich sa“. Tento deň tiež som si zafajčil. Lež mne stačila jedna na deň. Preto na druhý prešťavke nešiel som do „fajčiarne“.

Stál som na schodoch, opretý o zábradlie. Vtedy kde sa vzal tu sa vzal a riaditeľ pred pôjdom stál.

Nebol som na pôjde, ale aj mne kázał riaditeľ vytiahnuť z vrecka všetky veci. V jednom bola krabička so zápalenkami a troma polovičkami cigaret. Padla otáčka riaditeľa, v ktorej sa daľo vycíti určité prekvapenie. Znela ona asi takto: „teda aj ty si fajčil!!!!“ Ja som celý čas len hovoril: „Toto sú cigarety môjho otca“.

Fakticky kabát, cigarety, zápalenky, neboli moje ale otcove. Lež je tiež fakt, že som na otáčku riaditeľa neopovedal. Cigárnik som nevedel, a preto som nepovedal, že som nefajčil, ale som stále opakoval svoje, čo bolo pravdu. Riaditeľ konečne povedal, že keď vraj cigarety nie sú moje, ale otcove, nech si pride po ne sám. Jednu prekážku som prekonal, ale ako povedal otcovi o všetkom? A povedať som musel, lebo mohlo by byť naozaj zle-nedobre. Dlhú som myslil, ale jednako som vymyslel. Večer som sa opýtal otca, či nemal v kabáte, čo som v ňom bol v škole, cigarety. Otecko na toto odvetil, že asi mal. Sláva, teda už všetko je v najlepšom poriadku, pomysel som si. Potom som povedal oteckovi, že veľmi lutujem, ale cigarety už tam nenajde, lebo ich vzal pán riaditeľ a že mu dal odkázat, aby si sám po ne prišiel do kancelárie. Teda bolo konečne po všetkom. Náhodou sa to pre mňa štastne skončilo. Čo mal úbohý otec robiť, keď prišiel jarmok, šiel k riaditeľovi pre svoje cigarety. Je fakt, že radšej by bol pre ne nešiel, lež ísť bolo treba. Povedal, že cigarety sú naozaj jeho. Povedať bolo dobre, ale riaditeľ nechcel mu uveriť a konštatovať, že v takýchto prípadoch nie je dobré brániť svojich synkov. Na tento príbeh pamäťame sa všetci trajá. Pripomenuť mi ho už niekoľkokrát riaditeľ aj môj otec, ktorý sa ma zastaval. Aj ja si občas spomínam ako na otáčku: „Aj ty si fajčil?“ som odpovedal: „Toto sú cigarety môjho otca“.

"PROSÍM VÁS, ZA KOEKO STE PREDALI VOLY?..."

Ako žiaci mali sme nepekný zvyk. Dosť často držali sme ruky vo vreckách. Naši profesori a vychovávateľia nás chceli tohto zvyku odučiť. Nieko-

rí nás len upozorňovali, iní nám kázał vrecká zašívať a riaditeľ sa pýtal prostie: „Za koeko si predal voly?“ V takomto prípade už každý vedel o čo sa jedná.

Stalo sa, že raz vošiel sám do triedy, držiac jednu ruku vo vrecku. Rýchle sme to spozorovali, a zvlášť niektorí kamaráti, ktorí na podobné príležitosť vždy čakali. V triede dali sa počut šuškania: „Pán riaditeľ predal voly. Iste pán riaditeľ sa bojí o peniaze, keď tak drží ruku vo vrecku. Som strašne zvedavý, koeko dostal za tie svoje voly?“ Vlado, ktorý sedel, spolu so mnou v lavici, mi šepká: „Mohol by si sa opýtať pána riaditeľa, za koeko predal tie voly?“ Ja, musím sa priznať, bol som ešte vtedy strašne naivný. Vôbec som sa nepozastavil nad tým, čo mi kamarát povedal a dvihol som ruku hore. Riaditeľ sa ma opýtal, čo chcem. Ja, že vraj za koeko predal voly, keď si takto pekne drží ruku vo vrecku. Musel som to povedať veľmi detsky, lebo riaditeľ len poznámenal čosi v tomto zmysle: „No, no... čo ty hovoríš?“ Vôbec sa nezlostil, ale začal, ako normálne hodinu. O niekoľko dní ma zavolal do kancelárie a povedal mi asi toto: „Vidíš, chlapče, si strašne naivný. Len preto si mi mohol niečo podobné povedať. Treba byť rozvážnejší. Viem, že čo si povedal, povedal si iste neúmyslene a za námluvou iných! Oni sa potom iste smiali tvojej naivite. Nedovoľuj, aby sa iní z teba smiali, ale nesmej sa ani ty z nikoho. To je všetko, čo som ti chcel povedať“.

Len človek, ktorý dobre pozná mládež, dobrý psychológ a pedagóg, môže takto jednat. Za túto radu som mu veľmi povďačný. A toto je ešte jeden veľmi poučný príbeh zo školských rokov.

AKÉ „PÍSMO“ ŠIMEK OD RODIČOV DOSTAL...

Mládež jablonského lycia svojim pôvodom bola a je zo Spiša a z Oravy. Ako vieme, či nevieme, v ich nárečiach vystupujú určité rozdiely. Tie-to rozdiely boli pre jedných ako aj pre druhých často príčinou k tomu, aby sa zasmiali. Nás z Oravy najviac smiesili takéto výrazy, ako napríklad: spirka, cukřík, zivnosť, budař, vše ap.

Podaktori sa vystrihali týmto zvláštnym slovíčkam v rozhovore. Ale Šimek o to vôbec nedbal.

Dostal raz Šimek z domu balík. Prinesol si ho z pošty a pomaličky začal rozbalovať. Keď ho už rozbalil, povedal, že iste musí byť v ňom „písmo“, a že si ho nutne musí najsamprv prečítať. Akurát vtedy vošiel do izby Stano a hovorí, že Šimkovi kázał ktorí profesor, aby ihneď prišiel do školy. Šimek zabudol na balík a už ho aj nebolo. Vtedy sme si pomysleli, že by naozaj bolo dobre napísať Šimkovi list a vložiť mu ho do balíka, aby sa ním mohol natešiť. Fakticky vymyslel si to Stano ešte skôr, aj profesora a cestu k nemu. Všetci sme kolegiálne sadli a začali sme myslieť, aké asi mal Šimek „písmo“ od rodičov obdržať. Treba bolo nielen myslieť rýchle, ale aj s písaním sa ponáhliať. Jednako písmo bolo za niekoľko minút hotové a čakalo na natešeného odberateľa v balíku. Pamätám sa dosť dobre, že Šimkove slovíčka sme vhodne využili v tomto liste. Predsa nemohol poznáť, že list nie je z domu, lebo len na „domovný“ sa tesnil. Medzi iným stálo v ňom: „Drogy synu posilomy či zivnosť, cukříky, trochu sira a spirky. Vse tak nam jakoši smutno bez Šimka.“

O chvíli Šimek sa vrátil. My sme už každý sedeli niekde v kúte, držiac v ruke zošit, popriplat knihu a tvári sme sa, že sa strašne učíme. V skutočnosti sme na to čakali, ako Šimek bude „písmo“ čítať. Prišiel, zazrel do balíka, vytiahol „písmo“ a čítať. Hoci bol vždy veselý a žartovný, tentoraz pri čítaní akosi sa červenal, bledol, červenal a zase bledol. Po prečítaní sa ho ktorísi z nás opýtal, že o čom mu píšu v tom „písmo“? Odpovedal len, že vraj o ničom zaujímalom.

Nevedel, že sme to my písali. Priznal sa k tomu, keď sme mu po týždni všetko pekne porozprávali. Vtedy povedal asi toto: „Hneval som sa, že mi rodičia takéto sprostosti popísali, a to tým viac, lebo som sa bál, že toto písmo môže niekto z vás uvidieť, a potom to by už naozaj bolo smiechu fúra.“ Toho večera sme sa zase tešili, ale tentoraz už spolu s našim milým Šimkom.

IGNÁC NIŽNÍK

ZÁVRATNÁ KARIÉRA JEDNOHO LÉKU

V raném stredoveku — ještě ve skrovém měřítku — byl hledán záračný lék. Víme například, že mniši z kláštera Tegernesee v Bavorsku se zabývali tímto hledáním, a staré záznamy, které byly nalezeny v údolí Nilu oznamovaly, že u dvoru faraónů byl tento lék používán v balzámování těl. Římský vůdce Elizarius použil léku k jiným účelům. Když válčil v severní Africe, rozkázal, aby touto záhadnou substancí byly pomazány hřbetý divokých sviní. Potom byla substance zapálena a hořící stádo bylo hnáno na Vandaly. Byly to tedy starožitné plamenometry a tímto záhadným lékem, který v tomto případě rozohněn nebyl používán jako léčivý prostředek, byla ropa.

Už dávno, dávno tomu byla oprádána bájemi a legendami. Primitívni člověk úctival pověřivé oheň a vodu. Ohnivá zřídla, která v některých místech tryskala ze země, byla střediskem kultu a zesiňovala posvátné kouzlo této míst. První písemné záznamy o použití ropy v hospodářství nacházíme v knize Genesis: stavitele biblické věže bábel používali při stavbě mault z bitumní tekutiny a hliny.

O vlastnostech nafty vzpomíná ve své závěti Jiří Washington. Píše o cenném, několikahektarovém majetku, který koupil v zápl. Pensylvánie v 1753 r., v němž se nachází „hořící fontána“ jejíž obsah tvoří bitumní poklady s tak lehce zápalnou zemí, že když se ji jednou zapálí, nelze ji uhasit“.

O té doby až po den, když byla postavena první vrtací věž v Titusville

v Jižní Americe, uplynulo víc než sto let, a když ze studn vytryskla v sobotu 27. VIII. 1859 ropa, nikdo se ne domyslel, že se rodí nejenom nový průmysl, ale že na světové fórum vchází nová mocnost.

Popsání všech po sobě nastupujících fází fascinující kariéry ropy, která si v ohromujícím tempu podmanila svět a stávala se symbolem moci a bohatství, by bylo velmi zdlouhavé. Přihlédneme se tomu tedy pod zorným úhlem naší éry a prozkoumejme protokoly, které hovoří o stále vzrůstající poptávce.

Podle údajů „Petroleum Press Service“ světová produkce ropy v 1964 r. překročila 1,4 miliardy tuny a její roční přírůstek obnášel poprvé v historii naftového průmyslu přes 100 milionů tun. Většina států, producentů ropy, zvýšilo vydobytí. Podle předpokladu na 1965 r. se tato růstová tendence udrží a globální vydobytí ropy překročí 1,5 miliardy tuny; během dalšího období, do 1970, dosáhne pravděpodobně 2 miliardy tun ročně. Takto tedy světová produkce ropy, která ještě v 1950 r. poprvé přesahovala 500 milionů tun, během dvou desítek let se může zvýšit čtyřnásobně.

Avšak nepodlehnieme sugesci čísel. Dospod žádné předpovědi, týkající se těžení ropy, neobstály. Skutečnost předčila nejsmělejší předpoklady. Před našimi očima — po druhé světové válce — tekuté palivo vytlačovalo uhlí, a obavy staršího pokládaly akce bude, až se vyčerpají uhlíkové poklady a ložiska ropy, nejsou již dnes ak-

tuální. Stojíme totiž na prahu nové éry — atomové. Nastoupilo to mnohem dříve, než se uskutečnila hrozba vyčerpání uhlí a ropy. A kromě toho ještě nebyla prozkoumána dna moří a oceánu, pouště... Nedávno byla objevena bohatá ložiska ropy v Suezském zálivu ve vzdálenosti asi 16 km od Ras el Tor. Tato zásoba ropy pod mořským dnem byla odhadnuta na 700 barelů ročně.

Suezský záliv s celou SRA náleží k tzv. blízkovschodnímu nebo arabskému území ropnému. Dodává třetinu světové produkce a je majitelem 3/5 ropných zásob na světě.

Majitelem? Samozřejmě, že ne. Obrovské ropné bohatství Blízkého Východu patří cizímu kapitálu, mohutným americkým, britským a francouzským koncernům. Sedm koncernů kontroluje 90% světového exportu ropy, protože právě území Blízkého Východu je hlavním exportérem ropy, který pro vlastní spotřebu používá pouze malou část vlastní produkce. Lehko si tedy domyslíme, že příčinou takové situace je slabá industrializace a nízká úroveň hospodářského vývoje. Arabské státy za to „děkují“ koloniálnímu vykořisťování naftovými koncerny.

Jsou epigony kolonialismu, kteří si chtějí udržet bohatství a vliv pomocí podvodnických úskoků, potvrzujících jejich „cit pro spravedlnost“. Mezi ně náleží např. smlouvy, předpokládající podíl zisku v měřítku 50 : 50. Avšak toto měřítko je závazné

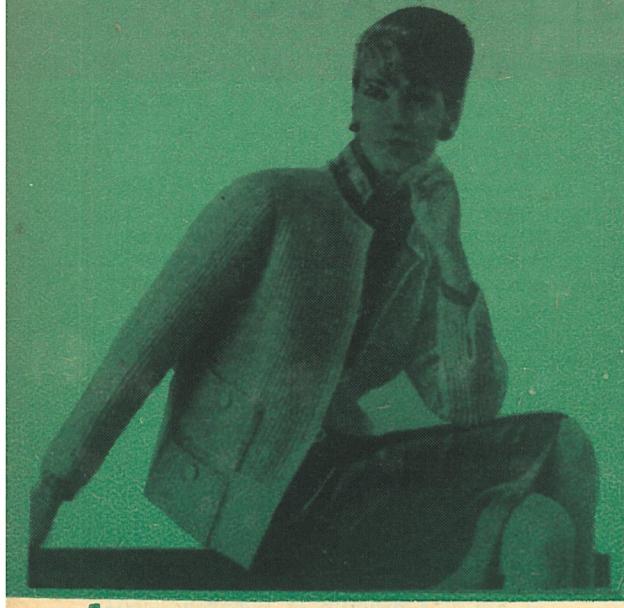
pouze v poměru k cenám ve státech výrobních a neplatí pro prodej ropy na jiných obdobytištích, např. v Evropě nebo v Japonsku, které mají tyto ceny dvojnásobně vyšší. Tyto neokoloniální formy vykořisťování budí protest.

Na V. arabském naftovém kongresu Abdullah Tarik, bývalý ministr pro otázky ropy Saúdské Arábie a nyní poradce syrské vlády, vyhlásil referát, který soustředil pozornou úvalu celého kongresu.

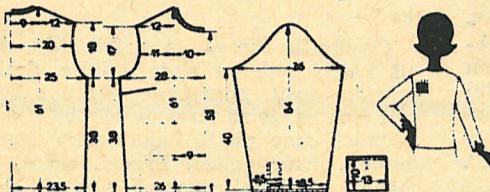
Tarik vystoupil s požadavkem na nacionalizaci ropných ložisek, která jsou nejenom náradím ekonomického vykořisťování v rukou cizích monopolů ale současně také politického nátlaku.

Kongres se nicméně neskončil schválením rezoluce o nacionalizaci. Uvnitř arabských států nezanáje dosud jednotný názor pokud jde o tuto otázkou, neboť — jinými slovy — vliv monopolů zasahuje příliš daleko. Prozatím bylo rozhodnuto, aby byla povolána Organizace arabských států pro otázky ropy a Arabský ústav pro výzkum ropy. Jsou to vstupní a dost nesmělé kroky směřující ke společné, jednotné solidární politice arabských států vůči cizím koncernům, bez níž žádná snaha o odstranění naftových kolonialistů nemá vyhlídky na úspěch. A proto dohoda Arabů pokud jde o záležitost uskutečnění takové politiky, je první a základní podmínkou ekonomického pokroku tohoto území, které je nejbohatší, ale také nejubozejší na světě.

TADEUSZ ROJEK

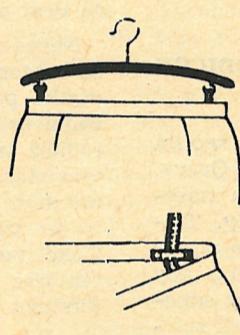
PLETIEME JARNÝ KABÁTIK

**U
R
O
B
I
M
E
S
A
M**

ANNA: „Vždy sa rozčlujem, keď vytahujem zo skrine sukňu. Nikdy nemôžem ju obliecť bez toho, aby som ju vyžehlila, nakoľko po niekolikých dňoch pozdiž látka robia sa škaredé záhyby a pokrčeniny. Snáď je vešiak zly?“

To neviem, lebo som ho nevidela, rada vám však poradím, ako mate vešiak sukňu, aby bolo všetko v poriadku. Asi

vo vzdialosti 7 cm od bočných švov všíjete úplne plocho do opaska sukne dva kúsky stužky. Po druhej strane všíjete stužku, ale tak, aby robila vešiak. Najlepšie to vidite na pripojenom obrázku. Pred zavesením sukne na ramienko — je treba pretiahnuť cez stužku-služku stužku — vešiak. Vďaka tomu drobnému manévraru, sukňa bude visieť ideálne rovno.

VŠEMOCNÝ CITRÓN

● Citrónová štava obsahuje veľké množstvo vitamínu C. Pri zápalu hrdla a vysokej horúčke najlepšie hasí smäd a osviežuje.

● Kompóty ani po dlhom čase nescukornatejú, ak pri varení pridáme k nim niekoľko kvapiek citrónovej štavy.

● Aby nám dlhšie vydržala horčica a nakrojená saláma, pod vrchnák fláše na nakrojené miesto položíme plátok citróna.

● Ak kurča pred pečením natrite znútra i zvonku citrónom,

mäso bude štavnaté, biele a jemné.

● Niekoľko kvapiek citrónovej štavy výborne očistí ostrie noža, odstraňuje hrdzu z bielizne a pridáva lesk kabelkám z tmavej kože.

● Aby sa ryža nerozvarila pridajte do vriacej vody lyžičku citrónovej štavy.

● Citrónovú kôru neodhadzujte. Vycistíte nôu vodovodné kohútiky, prepláchnite mydlovou vodou, vytrite suchou handrou — a uvidíte, ako sa budú blýskať.

0 KVETINOVÝCH HODINÁCH

So starým otcom sme sa dohovorili, že včas ráno sa vyberieme do lesa. Mama nám so sebou zabalila jedlo a prikázala:

— Nie, aby ste sa o ôsmej začudli naraňajkovať, o štvrtnej naobedovať, a o siestej, aby ste už boli doma.

Vykračujeme si po poľnej cestičke a tu mi prišlo na um: ako budeme vedieť, koľko je hodín, keď sme hodinky nechali doma.

— Starý otec, ako sa dozvime, že treba jest?

Starý otec sa usmial.

— Podľa kvietkov... Každý kvietok roztvára lupienky v určitom čase a aj v určitom čase ich zatvára. Všimni si, aha, modré kvietky čakanky. Prebudili sa, rozprestreli lupienky — znamená, že je šesť hodín.

Prešli sme pole a ocitli sa na kraji lesa. Naokolo je tis, iba čo vtáci spievajú. V lese bolo jazierko. Podišli sme k nemu, posedeli si. Aj som vyhľadla.

— Nie je tu dáky kvietok, aby sme sa dozvedeli koľko je hodín, opýtala som sa starého otca.

Na brehu jazierka sa rozprestierali veľké široké listy, nahusto, že ani vodu skrz ne nebolo vidno. A uprostred týchto listov rozyvinuli sa veľké biele kvety.

— To je vodná Ialia, — vysvetlil mi starý otec. — O ôsmej sa zobúdzá, otvára proti slnku svoje kalichy.

Pri jazere sme sa so starým otcom naraňajkovali a šli ďalej po lesnej cestičke.

— A dozvedeli by sme sa, koľko je hodín, podľa kvietkov v našej záhrade?

— Pravdaže. Ak zbadáš, že sa roztvárajú žlté nechtičky, tulipány alebo modré zvončeky, vedz — je osem hodín ráno.

V lese nám čas rýchlo uplynul.

— Pôjdeme, — vráví starý otec, — je načas domov, pozri, vodná Ialia zatvára lupienky, teda je už päť hodín.

Zajedli sme si a vybrali sa domov.

Po ceste domov starý otec poviedal: — Aj v našej záhrade urobíme kvetinové hodiny, dobre?

— Ako si to dobre vymyslel, starý otec, — potešila som sa.

— Ja nie, vnučka, ja som to nevymyslel. Žil raz na svete pred dvesto rokmi múdry človek — Karl Linné. A prvý vo svojom meste urobil také kvetinové hodiny.

— e-k —

ČESKÉ KRAKOVÁČKY

které skladal básnik Josef Jaroslav Langer při studentských plesích v Bohdanči před 130 lety.

Často jsem si myslil
v tiché jasné noci,
co bych asi dělal,
maje ten svět v moci.
Rozdal bych já všecko,
celý svět i nebe —
jenom bych si nechal
tebe, jenom tebe!

Letěla husička
přes hlavu vysoko.
„Pověz mi, jak je už
má milá daleko?“
Jíž za pátým lesem
a za třetí řekou,
a z těch mladých očí
dvě slzičky tekou.

ZA
JEDNU
MINÚTU
NA NAŠEJ
PLANÉTE:

— narodí sa
114 detí
— zomrie
68 ľudí
— banici
vyťažia
3000 ton
rúd
— vyrobí sa
68 automobilov

prvým automobilom na svete bola trojčinka s výbušným motorom nad osou? Zostrojil ju v roku 1885 Karol Benz.

lanovka na Lomnický štít je jednou z najodvážnejších v Európe? Dlhá je 6 km, prekonáva výšku 1695 m, pri stanici Lomnický štít má 60 percentné stúpanie, výška kabíny nad zemou je asi 350 m a vofné rozpätie nosného lana v tretom úseku je 1 800 m.

pokiaľ dnes spotrebujete letecký motor za hodinu asi 2000 l paliva, atómový lietadlám budúcnosti postačí 2 kg jadrového paliva na cestu okolo sveta?

VIE TE ŽE...

Profesor na hodine fyziky:
„Len vďaka tomu, že poznáme zákon zemskej príťažlivosti, môžeme vôleb chodiť po zemi...“
Student: „Prosím, a čo robili ľudia predtým, kôm ho vynášli?“

Mladší brat staršiemu:
„Mohol by si mi, prosím fa, vysvetliť, prečo vždy keď sa mama unávia, musíme ísť do posteľe práve my dvaja?“

„Dnes som hovoril s tvorím učiteľom, Michal. Povedz mi, prosím fa, teraz ty, kto je podľa teba najväčší lenivec v triede?“

„Neviem, ocko...“
„Pomôžem ti: spomeň si, keď dievčatá a chlapci pišu alebo čítajú, kto nerobi nič a len pozera na druhých?“

„Aha, už viem: nás učitel!“

— uskutoční sa
280 000
telefónnych
hovorov
— kameloti
predajú
110 000
exemplárov
novín

— fajčiarí
„premenia“
na dym
280 000
cigariet
— smädní
vypijú
2,900 000
litrov
nápojov

KALENDÁR

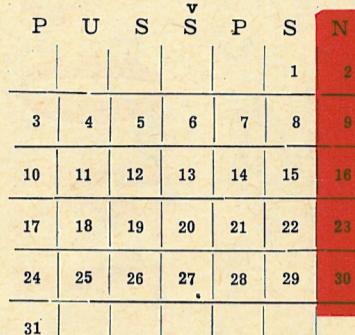
SŁNCA

Východ	Západ
1. jún 3.h. 22.m.	19.h. 47.m.
15. jún 3.h. 14.m.	19.h. 59.m.

MESIACA

1. jún 4.h. 25.m.	22.h. 02.m.
15. jún 21.h. 34.m.	3.h. 56.m.

Nový mesiac: 1. júna
Prvá štvrt: 6. júna
Plný mesiac: 14. júna
Posledná štvrt: 22. júna

PRÍSLOVIA

Dáždový jún celé leto pokazi.
Aký jún, taký december.
Medardova kvapka, štyrsat dni kvapká.
Aké počasie na Medarda býva,
také sa tiež i v žatve ozýva.
Ked sa Medard rozplače a Ján ho neupokoji
tiste bude plakat až po Uršľu.
Ked prší na Vita bude málo žita.
Chladnému júnu rolník sa neteší.
Jún tomu sa zelená, kto do práce nie je lenivý.
Ked človek lúky kosi, leda baba dážd vyprosi.
Jún po dáždovom máji je často dáždový
v našej krajine.

ROZUŠTENIE HÁDANIEK Z ČÍS. 4/65

LETKA: Stejný sú lietadlá 14 a 16 (alebo 10 a 13).
ZDVOJNÁSOBTE POČET STVORCOV: Sú tu 10 štvrcove, dva veľké a osiem malých.
MUKA: Najskôr na dva diely po 6,5 kg, potom jeden z týchto dielov opäť na dve polovice po 3,25 a potom už len zobral :5 dkg.

ROZUŠTENIE FILMOVEJ FOTO-HADANKY Z ČÍS. 3/65

Fotografia bola z filmu „Beata“ a herečka menuje sa Pola Raksa.
Knižné odmeny vylosovali: A. Svarcová — Lapsze Wyżne a G. Budz — Rzepiska.

HUMOR

ZACHRAŇTE NÁBYТОK

Manžel prichádza skôr zo služobnej cesty.
Manželka zatvára milenca v skriní.
V byte prepukol požiar.
Prichádzajú hasiči a začínajú z bytu vynášať nábytok.
Zo skrine je počut hlas:
Záchraňte nábytok! Záchraňte nábytok!

ROZTRZITÁ

Lekárovi telefonuje pacientka:
— Pán doktor, pred dvomi hodinami ste mňa vyšetroval. Nenechala som u vás náhodou kombinačku?
— Nie, milostiva.
— Nuž, asi som ju potom nechala u Zubára.

BLÁZON

Po nádvori blázinca prechádza sa pacient, ktorý na povrázku taha zubnú kefkú.
Riaditeľ blázinca sa ho pýta.
— Ideť s Azorkom na prechádzku?
— S Azorkom? Predsa to je zubná kefka!
Ked riaditeľ sa vzdialil pacient vraví kefku:
— Co povieš, Azorek? Ale sme mu vyviedli...

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

W ODPOWIEDZI na liczne pytania Czytelników, dotyczące opłat celnych za towary i przedmioty, wyjaśniamy, że sprawę te reguluje zarządzenie Ministra Handlu Zagranicznego z dnia 11 kwietnia 1959 r., w sprawie zwolnień od należności celnych przedmiotów i towarów prywatnych z zagranicą lub wywozonych z granicą w obrocie pozaplanowym (Mojitor Polski nr 41, poz. 190).

W tego zarządzenia osoby przesiedlające się zagranicą, w związku z zawarciem małżeństwa, mają specjalne przywileje w zwolnieniach od celu w wywozie, pod warunkiem przedstawienia w Urzędzie Celnym dowodu zawarcia związku małżeńskiego z osobą zamieszkałą zagranicą.

Do przedmiotów zwolnionych od celu w związku z zawarciem małżeństwa nie należy niestety inwentarz żywego gospodarstwa rolnego. Natomiast możliwa w inny sposób wypożyczyć członkom rodziny nie narządzając go na opłaty celne.

Bez opłaty dla może on między innymi wywieźć:

1) odzież, obuwie, bieliznę osobistą, pościelową i stołową.

2) pościel — nie więcej jednak niż 2 poduszki, jedna pierzyna lub jedna kołdrę na rodzinę,

3) nakrycia stołowe platerowane (1 komplet na 12 osób) na rodzinę,

4) nakrycia stołowe ze srebra (nie więcej niż 36 sztuk i o wadze nie przekraczającej 4 kg (na rodzinę),

5) serwisy porcelanowe: stołowe i do kawy — najwyżej po 1 komplecie na 12 osób — na rodzinę,

6) wyroby ze szkła kryształowego do 20 kg na rodzinę,

7) meble, naczynia kuchenne i stołowe oraz inne przedmioty domowego użytku — wszystkie z materiałami pospolitymi, z tym że maszyny do szycia, pralki, odkurzacze, fruterki, aparaty radiowe i telewizyjne, magnetofony, adaptery i telefony mogą być zwolnione od należności celnych tylko po 1 sztuce, a dywan i kilim po 2 sztuki na rodzinę,

8) drobne narzędzia rzemieślnicze,

9) rower po jednej sztuce,

10) motocykle lub motorowery po 1 sztuce pod warunkiem przedstawienia zaświadczenie rejestracji na dowód, że pojazd był przez osoby wyjeżdżające używany przynajmniej 1 rok przed zgłoszeniem do odprawy celnej,

11) książki w pojedyńczych egzemplarzach wydane po roku 1945,

12) tkaniny o szerokości podwójnej — do 3,5 m lub pojedyńczej do 8 m,

13) niewielkie zapasy domowych środków spożywczych,

a nadto rolnicy i robotnicy rolni mogą wywieźć:

14) zboże lub przetwory ze zboża (mąka, kasza itp.) lub fasolę albo groch do 100 kg na rodzinę,

15) ziemniaki do 100 kg na rodzinę,

16) mięso lub sioninę albo przetwory z nich (wedliny, tłuszcze) lub masło do 25 kg na rodzinę,

17) cukier do 5 kg na rodzinę,

18) miód w ilości 10 kg od 1 posiadanego ula, nie więcej jednak niż 100 kg (ilość uli zaświadcza właściwy do spraw administracji rolnej organ prezydium rady narodowej) na rodzinę,

19) nasiona:

a) roślin motylkowych grubozbiorzystych (wyka, peluszka, bobik, lubin) do 100 kg na rodzinę,

b) roślin motylkowych drobnodzielnistnych (konicyzna, lucerna, seradela, inkarnata, komonica, esparceta i przelot) do 20 kg na rodzinę,

c) lnu do 20 kg na rodzinę,

d) traw do 20 kg na rodzinę,

e) buraków cukrowych i pastewnych do 30 kg na rodzinę.

Ogólna ilość nasion nie może jednak przekraczać 150 kg na rodzinę.

20) używane w gospodarstwie przesiedlającego się narzędzia i sprzęt rolniczy, np. bronie, pługi, kultywatory itp., z wyłączeniem maszyn i motorów.

Wszystkie te przedmioty są zwolnione od cła wywozowego pod warunkiem sporządzonego w 3 egzemplarzach spisu tych przedmiotów, potwierdzonego przez właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium rady narodowej, na dowód, że stanowią one własność przesiedlającego się, a ponadto w razie wywożenia przedmiotów wymienionych w pktach 14 — 20 pod warunkiem przedstawienia zaświadczenie właściwego do spraw administracji rolnej organu prezydium rady narodowej, że wyjeżdżający jest rolnikiem lub robotnikiem rolnym i że wywozne produkty pochodzą z własnego gospodarstwa lub zostały otrzymane jako depozyt (wynagrodzenie za pracę).

W przypadkach szczególnie uzasadnionych Główny Urząd Celi może zwalniać od należności celnych także inne przedmioty niż wyżej wymienione. Na tej zasadzie można zwrócić się z odpowiednim wnioskiem o zezwolenie na wywoz inwentarza bez opłat celnych do Głównego Urzędu Celi w Warszawie przy ul. Koszykowej 6 a. Jednakże perspektywy uwzględnienia takiego wniosku są niewielkie.

Mec. W. FERFET

BEZMLECZNOŚĆ KROW PO PORODZIE

Brak mleka w wymieniu po porodzie zdarza się u krów pierwszy raz rodzących, ale też i u krów starszych można się spotkać z tym zjawiskiem. Niektóre krowy dobrze się dojają nagle traci mleko i to albo na krótki czas, albo też na cały okres mleczny. Bezmleczność nie musi dotyczyć całego wymienia, lecz niektórych jego części.

Sprawa braku mleka w okresie kiedy mleko to winno być (po porodzie) jest niejasna, gdyż jakkolwiek takie przyczyny jak niedożywienie, otyłość, przepracowanie, zaburzenia przewodu pokarmowego, choroby gorączkowe, nieprzerwane dojenie się krowy od porodu do porodu oraz takie leki jak preparaty jodowe i karmy jak mięta pieprzowa, mogą wywołać bezmleczność, to jednak rzadko kiedy w danym przypadku można się ich doszukać. U pierworodów, možno ustaſić po kilku

dniach, niekiedy jednak wyżej nie działa mimo wszelkich zabiegów i starań leczniczych. Nie wyklucza to jednak, że po najbliższym porodzie wymię od początku wydziela znowu mleko w zwyczajnej ilości. Zajść może w takim przypadku, że bezmleczność ustępuje, aby po pewnym czasie znów się pojawiła, na czas niewiadomojak dług. Spora ilość różnych chorób wymienia oraz przewodu pokarmowego, które mogą wchodzić w grę jako przyczyna bezmleczności naturalnie musi być wykluczona. Wobec niezbytomości istotnych przyczyn bezmleczności przewidywanie dalszych losów tego stanu muszą pozostać w wielu przypadkach całkowicie.

Zaradzić bezmleczności jest bardzo trudno, gdyż jakkolwiek istnieje mnóstwo środków aby wymię pobudzić do wydzielenia mleka, to jednak wszystkie one działają przegodnie, zależnie od przypadku. Prosimy takie jak: chłorek sodowy, owoce jałowca, może ustaſić po kilku

anżyu czy też kminku, które podaje się dwa razy dziennie są bezwartościowe ale uświetnia tradycję leczniczą i wskutek tego bardzo rozpowszechnione. Podobnie i od miejscowości wcierni różnych maści i płynów nie należy oczekiwać zbyt wiele, jakkolwiek przez wykonywanie przy wcierniu masaż, działyają one jeszcze najskuteczniej ze wszystkich znanych środków.

Najbardziej odpowiednim sposobem postępowania, byłoby podawanie posialonej karmy. Gdy można, to krowę wypędza się na pastwisko lub podaje śrutowany ows. Następny sposób to masaż przy użyciu maści lub płynów drażniących cellem wywołania przekrwienia.

Cieletka krów nie posiadających mleka, po porodzie wychowuje się sztucznie lub przydziela się je innej krowie. Krowy z wadą bezmleczności najlepiej wykluczać od rozrodu, a tym bardziej cieletu po nich otrzymane.

Dr. H. MĄCZKA

NIEKOŁKO MADARSKÝCH RECEPTOV

KORENENÉ REZY

Rozpuszcie jednu lyžicu masty, přidáme malú, na drobno pokrájanú cibulú, upräžime a přidáme 1 kg hovädzieho mäsa, ktoré sme predtým nakrájali na tenké plátky. Máso prepečieme po obidvoch stranach až do 1,5 dl vody, osolíme, okoreníme, a pod pokrievkou varíme do zmäknutia. Labužníkem odporúčame podlať mäso vodou napoly rozriedenou vínom. Podávame s ryžou.

HUBOVÉ REZY

1 kg roštenky (hovädziej) upravíme podobne ako korenene rezy, s tým rozdielom, že máso dusíme až do 25 dkg na hrubo nakrájaných húb. Rezy podávame na vopred ohriatej miske. Do štavy přidáme trochu mýky, 1 dl smotany a dobre rozmešane. Raz prevaríme bez prikrytie. Podávame so zemiakovým pyré.

ZUZKA VARÍ

ROŠTENKA

Na 1 lyžici masti speníme na drobno pokrájanú cibulú, přidáme kávovú lyžičku červenej papriky, dalej 1 kg roštenky, ktorú sme zavarieli v ovesnej ceste. Podáme nakrájanú mrkvú (podlá chuti) osolíme, a pod pokrievkou dusíme do zmäknutia. Potom přidáme 1 kg nakrájaných zemiakov a dusíme ďalej. Pri podávaní ozdobíme misu nakrájanou zelenou párikou.

BRAVČOVÉ KOTLETY „FALUSI“

Vyklepeme 2 kotlety na osobu, posolíme a prepečieme na 1 lyžici masti. Na dno hrnca

položíme kolieska nakrájané klobásy a zakryjeme ich kyslou kapustou. Do rajčinového pretlaku dáme 1 lyžicu kruipkovej mýky, 1 roztrezotý cesnak, 0,5 dl vody, rozbarkujemy a vlejeme na kapustu. Pod pokrievkou dusíme až máso bude mäkké.

ZEMIAKY S OVČÍM SYROM

Obielené, umyté zemiaky rozkrojíme po dĺžke na štyri časti a v slanej vode uvaríme. Rajčinu vytrieme maslom, poukladáme do nej uvarené zemiaky, vrch posypeme nastruhánym ovčím syrom, zalejeme kyslou smotanou a dáme do rúry zapieciť.

PEČENÉ PÁRKY

Obielené, nakrájané zemiaky poukladáme do vymaslené rajnice, do ktorej dáme aj párky, ktoré sme predtým pozdílili na zemiakach, a spolu zapekame. (Na každú osobu jedno párky).

BENÁTSKE RIZOTO:

Na masť, do ktorej sme dali pokrájanú petržlenovú vňaf, posypeme na 1 lyžici masti. Na dno hrnca

osobitnej rajnici užiarime ciabuľku, posypeme červenou párikou, k tomu príd

